

S A D R Ž A J:

1. Uvod	3
2. Hadžići kroz historiju	3
3. Socioekonomska analiza Općine Hadžići	4
3.1. Geografski položaj i prirodni resursi	4
3.2. Stanovništvo i ljudski resursi	6
3.3. Privreda Općine	10
3.4. Budžet Općine	15
3.5. Infrastruktura	16
3.6. Snabdijevanje energentima	18
3.7. Vodovod, kanalizacija i komunalna higijena	18
3.8. Prostorno planiranje	24
3.9. Ekologija	27
3.10. Obrazovanje	27
3.11. Zdravstvo i socijalna zaštita	30
3.12. Kultura i sport	32
3.13. Lokalna uprava i njeni partneri	37
3.14. Civilna zaštita	41
4. SWOT analiza	42
4.1. Snage	42
4.2. Slabosti	43
4.3. Šanse	43
4.4. Opasnosti	44
5. Vizija razvoja Općine Hadžići	44
6. Strateška opredjeljenja sa operativnim ciljevima	45
7. Strateška opredjeljenja sa operativnim ciljevima i konkretnim projektima	46

Vizija razvoja Općine Hadžići

Općina Hadžići će težiti razvoju koji će obezbijediti uslove za izgradnju industrijsko-energetskih i turističkih kapaciteta, proizvodnju zdrave hrane uz poštivanje svih standarda zaštite životne sredine sa ciljem da postane ekološki zaštićena općina, ugodna za život svih njenih stanovnika.

1. UVOD

Općinsko vijeće Hadžići je na na 38. redovnoj sjednici, održanoj 28.07.2016. godine usvojilo Odluku o pristupanju izradi Strategije razvoja Općine Hadžići za period 2017–2021. godina.

Navedena Odluka pod brojem: 01-01-2-6395/16 objavljena je u „Službenim novinama Kantona Sarajevo“, broj: 32/16 od 11.08.2016. godine.

U skladu sa članom 4. naprijed navedene Odluke Općinski načelnik je donio Rješenje o imenovanju nosioca aktivnosti i članova Odbora za učešće u aktivnostima izrade dokumenta Strategija razvoja Općine Hadžići za period 2017– 2021. godina.

Sveobuhvatnom analizom postojećeg stanja u svim oblastima života, Odbor je utvrdio strateška opredjeljenja i operativne ciljeve kao najracionalnija rješenja budućeg razvoja Općine. Ovaj materijal treba posmatrati kao „živu materiju“ koja se treba nadograđivati, ažurirati i nadopunjavati novim razvojnim projektima u skladu sa potrebama i mogućnostima Općine.

2. HADŽIĆI KROZ HISTORIJU

Hadžići, kao *Hagisci*, prvi put se spominje u historijskoj skici župe Smučke iz 1688. godine. U Ljetopisu za period 1746–1804. godine spominje se selo Hadželi, a u popisu 1841. godine Hadželi se navode kao džemat sa 11 sela i u njima 51 kuća sa 312 stanovnika. Hadžići se u ovom leksičkom obliku prvi put javljaju u austrougarskim dokumentima iz 1882. godine. Selo se nalazilo na području današnjih Donjih Hadžića, a svojom džamijom je predstavljalo centar istoimenog džemata.

Geografski položaj područja današnje općine Hadžići je uvjetovao da su ovuda, od najstarijih vremena, prolazili tranzitni putevi koji su povezivali more sa centralnom i istočnom Bosnom. Uz puteve se kontinuirao nastanjivao čovjek osnivajući manje ili veće društvene zajednice. Do sada otkriveni elementi materijalne kulture širom općine, to nedvosmisleno potvrđuju. Zbog toga se općina Hadžići može svrstati u red općina sa najdužom tradicijom kontinuiteta života ljudi koji neizostavno prate ostaci građevinske infrastrukture.

Kontinuitet života na ovom području nije prekinut ni u vrijeme rimske vlasti. O tome se navode brojni dokazi. Rimska vlast je obnovila i osavremenila putni koridor koji je od Drijeve vodio preko Boraka i Bradine na Ivan odakle se spuštao kroz današnju Raštelicu i Smucku do raskršća puteva na području današnjeg Tarčina. On je spajao Naronu sa centralnom i istočnom Bosnom. Područje općine Hadžići u srednjem vijeku je intenziviralo svoju urbanizaciju. Pripadalo je župi Lepenici, a u kasnom srednjem vijeku je uspostavljena mala župa Smučka. Tuhelj je bio politički i vojni centar župe Smučke i kontrolna tačka na putu koji je iz Tarčina vodio za Kreševu i Hvojnici. Ovuda su prolazili veoma važni trgovački putevi koji su spajali jug sa rudarskim područjima Kreševa i Hvojnice te Istočne Bosne. Mjesto Gradac se prvi put spominje 1355. godine u jednom ćirilicom pismu koje su Dubrovčani uputili bosanskom banu i kralju Stjepanu Tvrtku I Kotromaniću. U Gradcu se nalazila odbrambena utvrda, crkva, nekropola stećaka, carina

i trg odnosno trgovište i on je predstavljao centar naselja koja su mu gravitirala u srednjem vijeku.

Dolaskom Osmanske vlasti u BiH, na području Hadžića je uspostavljena nahija koja je nosila ime Gradčac. Pokrivala je područje od Binježeva do Ivana sa 19 sela.

Austrougarska vlast je donijela intenzivniji ekonomski razvoj hadžićkog kraja. Izgradnja željezničke pruge i tri željezničke stanice na ovom području znatno su ga urbanizirali.

U toku narodnooslobodilačkog rata 1941–1945. godine hadžićko područje je bilo relativno mirno. U nekoliko navrata su izvedene partizanske akcije oslobađanja dijelova općine, ali uglavnom radi osiguranja velikih premještanja Vrhovnog štaba sa jednim brojem brigada. Najveće borbe su vođene u proljeće 1945. godine na Ivanu, nakon čega su partizanske jedinice oslobodile područje hadžićke općine i nastavile oslobodilački pohod prema Sarajevu.

Općina Hadžići sa današnjim administrativnim granicama i službenim nazivom nastala je 1952. godine. Općinsku vlast je obavljao Opštinski narodni odbor Hadžići. Uvođenjem Komunalnog sistema 1955. godine opštine su dobile šira ovlaštenja u pogledu organizovanja privrede, školstva, zdravstva i drugim oblastima.

U proljeće 1992. godine desila se agresija na Bosnu i Hercegovinu. Polovicu općine Hadžići okupirao je agresor, a svo nesrpsko stanovništvo protjerao sa područja od Binježeva do Dupovaca i Drozgotetve.

Početkom marta 1996. godine izvršena je reintegracija privremeno okupiranog dijela općine Hadžići. Sve je, na tom području, izgledalo sablasno. Agresorska vlast je prilikom povlačenja uništila sve za sobom. Razaranja i devastiranja privrednih i stambenih objekata su izvršena u najvećoj mogućoj mjeri. Najznačajnija aktivnost je vođena na sanaciji i gradnji novih stambenih jedinica. Za kratko vrijeme donacijom UNHCR-a je izvršena sanacija 268 kuća, dok je austrijska vlada obezbijedila sredstva za sanaciju 12 kuća. Najsnažnija pomoć humanitarnih organizacija je bila na obezbjeđenju uslova za obrazovanje, zdravstvo i kulturu.

3. SOCIOEKONOMSKA ANALIZA OPĆINE HADIĆI

3.1. Geografski položaj i prirodni resursi

Područje općine Hadžići prostire se od 43° i 41' do 43° i 52' s.g.š, a po geografskoj dužini se prostire od 18° do 18° 22' i.g.d. Najjužnije tačke općinskog područja su vrhovi Bjelašnice: Vukovo polje, Mali Visin, Javorak i Krvavac, a najsjevernije Batalovo brdo i Miševići. Najistočnija tačka je Veliko polje na Igmanu, a najzapadnija Veliko šljeme 1543 m nadmorske visine. Najveću nadmorsku visinu općine ima vrh Krvavac 2062 m, a najniža tačka općine je Mostarsko raskršće 513 m. Ovo područje nalazi se jugozapadno od Sarajeva i Sarajevskog polja. Ukupna površina općinskog područja Hadžići je 27.326 hektara ili 273,26 km², na kome su smještena 62 naseljena mjesta.

Sa istočne i sjeveroistočne strane se graniči sa općinom Ilidža, sa sjeverne i sjeverozapadne sa općinom Kiseljak, sa zapadne strane sa općinom Kreševo, sa jugozapadne strane sa općinom Konjic i sa južne strane općinom Trnovo.

Reljef

U reljefnom pogledu općina Hadžići je veoma raščlanjena, gdje prevladavaju brojni morfološki oblici. Osnovne karakteristike reljefa čine jasno izdvojene tri kotline od kojih je najveća hadžićka kotlina otvorena prema Sarajevskom polju. Pazarićka kotlina je uokvirena sa sjeverne strane Ormanjem, sa juga Bjelašnicom, sa zapada Osenikom, a sa sjeveroistočne strane sutjeskom Gradac je odvojena od hadžićke kotline, kroz koju protiče rijeka Zujevina. Tarčinska kotlina sa zapadne strane uokviruje Ivan-sedlo, sa južne strane obronci Bjelašnice, sa istočne strane prijevom Osenik i sa sjeverne strane padine Tmora i Sevida. Između Tmora i Sevida Bijela rijeka je usjekla duboki kanjon u pravcu sjevera zvanim Tuhelj, gdje su u Sastavcima sastaje sa Crnom rijekom i time nastaje rijeka Lepenica.

Klima

S obzirom na reljef i geomorfološke karakteristike, područje općine Hadžići izloženo je veoma različitim klimatskim uslovima. U nižim dijelovima područja općine klima dolinsko-kotlinska, a na Igmanu i Bjelašnici ona je planinska. Prosječna godišnja temperatura u Hadžićima je oko 8,5°C a na Igmanu 4,5°C. Prosječna temperatura vazduha (u julu mjesecu) u Hadžićima je 18°C, a na Igmanu 13,7°C. Najniže prosječne temperature (u januaru mjesecu) u Hadžićima -2°C, a na Igmanu - 4,7°C. Srednji broj dana sa mrazovima je 102, a jesenji mrazovi nastupaju u oktobru a kasni proljetni traju sve do aprila, ali u tome može biti i znatnih odstupanja. Prosječne godišnje padavine u Hadžićima iznose oko 930 mm dok na vrhovima Bjelašnice i Igmana iznose 1245 mm.

Hidrografija

Visoki katovi glacijalnog reljefa karakterišu sniježnice bez izvora a srednjem katu kraškog reljefa nalaze se izvori. Izvori nastaju na dodiru propustljivih stijena krečnjaka i manje propustljivih dolomita, kristalnih škriljaca i kiše.

Najveći riječni tok općine Hadžići je rijeka Zujevina koja izvire ispod sjeverozapadnih obronaka Bjelašnice izvorom potoka Kradenik. Njene desne pritoke su Ljubovčica, Krupa i Žunovnica, a lijeve su Pazarićki potok, Vihrica i Rakovica. U tarčinskoj kotlini spajanjem rijeka Bjelašnica i Korča nastaje Bijela rijeka u koju se ulijevaju potoci Mlavica i Kalašnica.

Planinska jezera

Lokavsko jezero je smješteno ispod visa Vlahinje. Ono ima oblik elipse. Duži promjer ima od 100 do 120 m, a kraći oko 60 m. Najveća dubina veća od jednog metra. Sa svih strana je obraslo šašom. Stočari to mjesto nazivaju "jezero bez dna" i o njemu pričaju razne legende. Služi za napajanje stoke za stočare iz Pazarića i Lokava. Kalajli jezero se nalazi kod Opančaka u sjeverozapadnom dijelu planine. Prema pričanju stočara jezero je duboko i stalno ima vode. Lokava ima na više mjesta, ali brzo presuše u ljetno doba. U Resniku se nalazi jedan izvor koji ima kiselkast ukus, u kanjonu Tuhelja ima izvora sa relativno toplom vodom.

Biljni i životinjski svijet

Živi svijet (flora i fauna), područje općine Hadžići, sastoji se od većeg broja ekosistema u užem sistemu. Primarni ekosistem ovog područja jesu šume, koje se u zavisnosti od uslova i klime, odnosno nadmorske visine, javljaju u odgovarajućih visinskim pojasevima kao klimatogeni

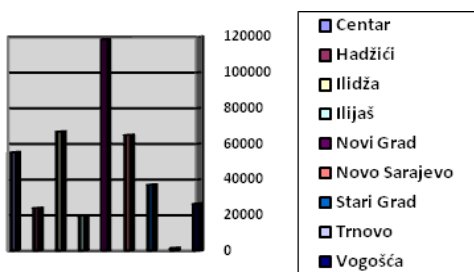
pojasevi eko sistema. Šumske sastojine sa crnom johom, hrastom, lužnjakom i običnim grabom pokrivaju najniže dijelove pored Zujevine na prostoru od Blažuja do Hadžića. Najniži pojas podnožja planine Igmana i Bjelašnice pokrivaju šikaraste listopadne šume hrasta kitnjaka i običnog graba. Ipak od drveća najčešći su hrastovi kitnjak, medunac, obični crni grab, crni jasen, glog, crna bazga, ruj i druge.

Iznad najnižeg hrastovo-grabovog pojasa diže se snažan pojas bukve koji se Bjelašnici dijeli na tri dijela: pojas brdske bukove šume, pojas bukve i jele i pojas pretplaninske bukove šume. Vegetacijski pokrivač Igmana i Bjelašnice ima velike prostore pašnjaka na kojima raste stočna trava za ispašu. Na Igmanu i Bjelašnici ima više endemičnih biljaka, vrsta trava i drvo zvano sarajevska udovica. Na osnovu podataka o lovištu "Ormanj" obitavaju slijedeće vrste divljači: srne, medvjedi, zečevi, lisica i divlja svinja, a od pernate divljači: fazan, lještarka, šljuka i divlji golub.

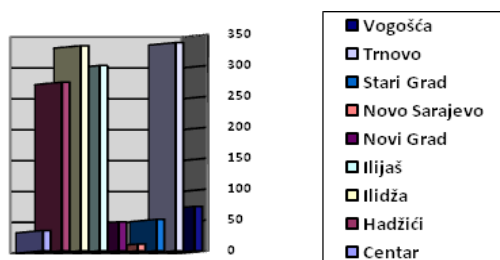
3.2. Stanovništvo i ljudski resursi

Na području općine Hadžići, na površini od 273,26 km² u 1991. godini živjelo je oko 24.200 stanovnika, a prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 2013. godine broj stanovnika je 23 891.

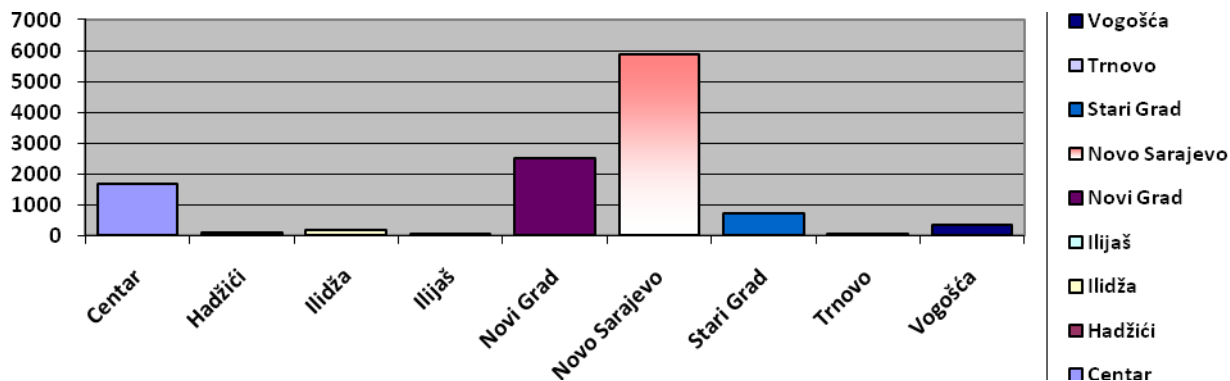
OPĆINA	BROJ STANOVNIKA	POVRŠINA OPĆINE (km ²)	Gustina naseljenosti (stanovnika/ km ²)	Prosječna starost
Centar Sarajevo	55 181	33	1 672	42,20
Hadžići	23 891	273	88	37,13
Ilidža	66 730	332	201	37,52
Ilijaš	19 603	300	65	37,08
Novi Grad Sarajevo	118 553	47	2 522	38,99
Novo Sarajevo	64 814	11	5 892	41,12
Stari Grad Sarajevo	36 976	51	725	41,45
Trnovo	1 502	337	4	49,14
Vogošća	26 343	72	366	37,01

Broj stanovnika

Površina Općine

Broj stanovnika/km²(gustina naseljenosti)

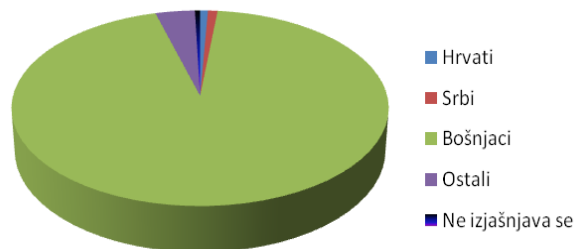
3.2.1. Struktura stanovništva općine Hadžići prema starosti po petogodištima i spolu:

SPOL	UKUPNO	0 - 4	5 - 9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39
	23 891	1 380	1 339	1 385	1 818	1 653	1 836	1 833	1 665
M	11 914	682	704	744	991	870	1 004	904	825
Ž	11 977	698	635	641	827	783	832	929	840

40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85 +	Prosječna starost
1 633	1 846	1 952	1 673	1 320	887	662	602	293	114	37,13
832	906	941	822	621	375	289	240	122	42	35,88
801	940	1 011	851	699	512	373	362	171	72	38,37

3.2.2. Struktura stanovništva općine Hadžići prema etničkom/nacionalnom izjašnjanju i spolu:

SPOL	UKUPNO	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ne izjašnjava se	Ostali	Bez odgovora
	23 891	22 120	179	218	117	900	357
M	11 914	10 946	81	91	61	533	202
Ž	11 977	11 174	98	127	56	367	155

3.2.3. Struktura stanovništva prema izjašnjanju o vjeroispovijesti i spolu:

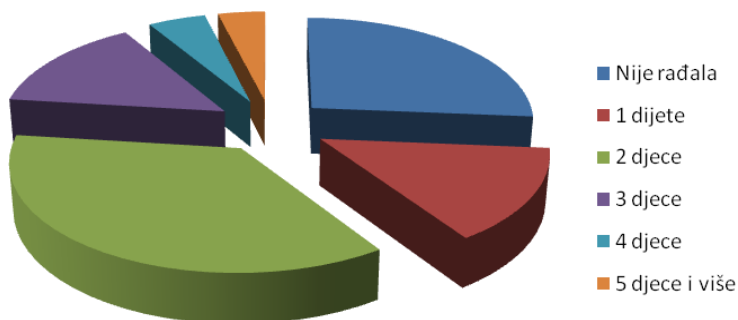
SPOL	UKUPNO	Vjeroispovijest							
		Islamska	Katolička	Pravoslavna	Agnostik	Ateist	Ne izjašnjava se	Ostali	Nepoznato
	23 891	22 442	195	243	27	97	138	382	367
M	11 914	11 181	90	100	11	60	66	196	210
Ž	11 977	11 261	105	143	16	37	72	186	157

3.2.4. Struktura stanovništva prema maternjem jeziku i spolu:

SPOL	UKUPNO	Bosanski	Hrvatski	Srpski	Ostali	Nepoznato
	23 891	23 015	96	128	284	368
M	11 914	11 414	44	56	195	205
Ž	11 977	11 601	52	72	89	163

3.2.5. Žensko stanovništvo na području općine Hadžići staro 15 i više godina prema ukupnom broju živorođene djece:

UKUPNO	Nije rađala	1 dijete	2 djece	3 djece	4 djece	5 i više djece
10 003	2 634	1 429	3 632	1 445	475	388

3.2.6. Domaćinstva na području općine Hadžići prema broju članova:

UKUPNO	BROJ ČLANOVA DOMAĆINSTVA								Prosj.broj član.dom.
	1	2	3	4	5	6	7	8 i više	
7 530	1 198	1 673	1 608	1 873	735	311	79	53	3,11

3.2.7. Nepismeno stanovništvo staro 10 i više godina prema spolu:

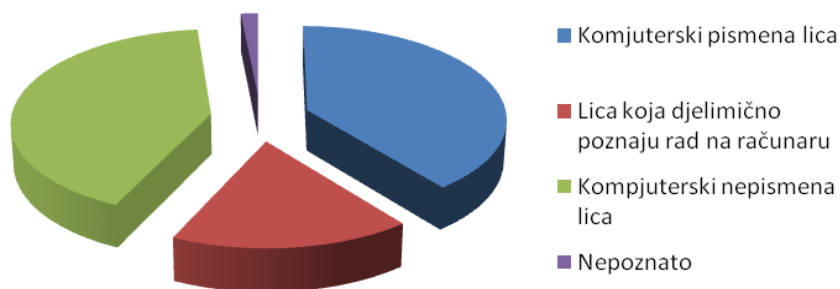
SPOL	UKUPNO	Nepismen		Bez odgovora
		Broj	Procenat	
	21 172	819	3,87	173
M	10 528	198	1,88	43
Ž	10 644	621	5,83	130

3.2.8. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i spolu:

SPOL	UKUPNO	Bez ikakvog obrazovanja	Nepotpuno osnovno obrazovanje	Osnovna škola	Srednja škola	Specijalizacija poslije srednje škole	Viša škola i prvi stepen fakulteta	Visoka škola Fakultet Akademija (Univerzitet)
	19 787	1 177	1 630	4 317	10 861	89	406	1 307
M	9 784	266	272	1 641	6 625	74	267	639
Ž	10 003	911	1 358	2 676	4 236	15	139	668

3.2.9. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi i spolu:

SPOL	UKUPNO	Kompjuterski pismena lica	Lica koja djelimično poznaju rad na računaru	Kompjuterski nepismena lica	Nepoznato
	21 172	8 337	3 710	8 802	323
M	10 528	4 450	2 056	3 857	165
Ž	10 644	3 887	1 654	4 945	158

3.2.10. Radno sposobno stanovništvo prema statusu u aktivnosti i spolu:

SPOL	Radno sposobno stanovništvo	Ukupno	Zaposleni	Nezaposleni		
				Ukupno nezaposleni	Radili ranije	Bez radnog iskustva
	19 787	9 367	6 957	2 410	1 332	1 078
M	9 784	5 936	4 564	1 372	847	525
Ž	10 003	3 431	2 393	1 038	485	553

3.3. Privreda Općine Hadžići

U Općini je u proteklom periodu zabilježen značajan privredni rast, što se posebno odnosi na porast prehrambene industrije, drvo-prerađivačke industrije, građevinarstva, a zabilježena su pozitivna kretanja u oblasti turizma.

3.3.1. Industrijska proizvodnja

Razvoj prehrambene industrije prepoznat je kao jedan od najznačajnijih potencijala. Općina već raspolaže značajnim instaliranim kapacitetima za preradu i proizvodnju hrane. Problem je nekontrolirani uvoz i to uglavnom proizvoda sumnjivog kvaliteta. Stavljanjem pod kontrolu uvoza hrane, kao i većim podsticajnim mjerama, prije svega za poljoprivredne proizvođače, uticalo bi se na povećanje proizvodnje, te bi se tim osigurale i značajne količine sirovina za potrebe prehrambene industrije. Ovim mjerama prehrambena industrija dobila bi mjesto koje zaslužuje u razvoju privrede, a samim tim i u razvoju Općine, a došlo bi do poboljšanja materijalnog statusa stanovnika. Neophodno je smanjiti pritiske na okoliš koji nastaju od korištenja repromaterijala, ambalaže i otpadaka u domaćinstvima, a što se negativno odražava na ljudsko zdravlje, tlo, vodu, zrak i prostor. Nosioци prehrambene industrije u Općini su Coca - Cola Beverages BiH d.o.o, Akova group, Argeta, Teloptic – mljekara, Sinalco, kao i samostalni poljoprivredni proizvođači.

Drvoprerađivačka industrija je, uz prehrambenu industriju, u prednosti u odnosu na ostale grane industrije, jer se u potpunosti može osloniti na domaću vlastitu sirovinu. Pored proizvodnje stolarije, pločastog namještaja i tapeciranog namještaja, veliku ulogu imaju i pilane gdje se stvaraju velike količine drvnog otpada koji se koristi kao energent ili u proizvodnji briketa. Da bi se spriječile neželjene emisije u radnu sredinu i okoliš potrebno je inovirati postojeće tehnologije. Kao nosioce ove grane industrije u Općini može se prepoznati privredno društvo "Begex" d.o.o., te određeni broj malih pilana.

Usljed priliva kapitala i investicija u izgradnji novih turističkih i infrastrukturnih objekata na teritoriji općine Hadžići, u narednom periodu očekuje se potpuna rehabilitacija građevinskog sektora i jačanje građevinske operative na ovim prostorima i upošljavanje većeg broja radnika, budući da je uslijed ratnih razaranja građevinska operativa zajedno sa privrednim subjektima koji su bili nosioци ove privredne aktivnosti, pretrpjela velika razaranja i oštećenja.

Za rast industrijske proizvodnje na Općini treba otkloniti i određene prepreke, a to su prije svega siva ekonomija, nezaštićenost domaće proizvodnje, nedostatak zakonske regulative, nedostatak većih investicija i sl.

Glavni distributeri energenata i energije na području općine su JP Elektroprivreda BiH i Elektrodistribucija Sarajevo, Sarajevogas, Toplane i Sarajevo-šume. Hadžići su uglavnom ruralna sredina sa dosta seoskih domaćinstava koja koriste drvo kao energent, tako da se značajan dio drveta za ogrjev obezbjeđuje iz vlastitih šuma.

Na području općine Hadžići distribuciju goriva i maziva vrši sedam distributera sa svojim benzinskim pumpama.

U općini postoji tendencija opadanja potrošnje čvrstih energenata što je rezultat širenja gasnog sistema, te upotrebe prirodnog gasa kao ekološki najčistijeg energenta, tj. energenta koji ima najmanji štetan uticaj na okolinu.

3.3.2. Presjek sadašnjeg stanja privredne aktivnosti u postojećim industrijskim zonama

Na teritoriji općine Hadžići egzistira ukupno šest industrijskih zona.

Industrijska zona „Mostarsko raskršće“ nalazi se neposredno uz magistralni put M-17. Na površini od 99.451 m² nalaze se slijedeći privredni subjekti: „Coca Cola HBC B-H“ d.o.o, „Akova Impex“ d.o.o, benzinska stanica Mostarsko raskršće „Energopetrol“ d.d., „Penny Plus“ d.o.o. i „Ukras“ d.o.o. Hadžići.

Industrijska zona „Boce – Binježevo“ također se nalazi uz magistralni put M-17. Na površini od 100.508 m² nalaze se slijedeći privredni subjekti: „Klimavent“ d.o.o, „Teloptic“ d.o.o, „Bosman“ d.o.o, „Unioninvest“ d.o.o, „Wurth“ d.o.o, „Stanić Trade“ d.o.o, „Mountain“ d.o.o. i „TEO“ d.o.o.

Industrijska zona „Mrđanović polje“ nalazi se u naselju Binježevo. Na površini od 180.300 m² nalaze se slijedeći privredni subjekti: „Atlantic“ d.o.o, „SAPLAST“ d.o.o, „CET-BAH“ d.o.o, „Agricom“ d.o.o, „Adolado“ d.o.o, „Begex“ d.o.o.

Industrijska zona „Garovci - Donji Hadžići“ nalazi se u naselju Donji Hadžići. Na površini od 48.411 m² nalaze se slijedeći privredni subjekti: „Rajz“ d.o.o, „Snagić“ d.o.o, „Telefongradnja“ d.o.o, „Bingo“ d.o.o, „Konzum“ d.o.o, benzinska pumpa „Polo“, Hifa group „Eurometali“ d.o.o, „Zaharex“ d.o.o, „Eding Telecom“ d.o.o. i „Caparol“ d.o.o.

Industrijska zona „Tehnički remontni zavod“ nalazi se u Hadžićima. Na površini od 186.276 m² nalaze se slijedeći privredni subjekti: „TRZ“ Hadžići, „Bosnet“ d.o.o, „Wool Line“ d.o.o, „Seul komerc“ d.o.o, „Savico“ d.o.o.

Industrijska zona „PC ZUJEVINA“ nalazi se u Hadžićima. Na površini od 14.000 m² nalaze se slijedeći privredni subjekti: „Adana co“ d.o.o, „Begex“ d.o.o.- prodajni salon, OD „Dervišević“, „Salix“ d.o.o, „Agram“-tehnički pregled vozila, KJP „Veterinarska stanica“- ambulanta Hadžići.

3.3.3. Razvoj privredne djelatnosti u odnosu na postojeći privredni potencijal i postojeću infrastrukturu

Usporeno otvaranje novih radnih mjesta i uopće niska potražnja za radnom snagom ključni je uzrok nezaposlenosti. Razvoj preduzetništva i stvaranje uslova za brzi rast obrtničkih i srodnih djelatnosti, malih i srednjih preduzeća, predstavlja glavni oslonac u stvaranju novih radnih mjesta.

Najveći broj obrtnika, vlasnika malih i srednjih preduzeća poslovanje bazira na vlastitim sredstvima koja najčešće nisu dovoljna da se osigura intenzivniji razvoj ovih privrednih subjekata.

U praksi, najveći problem s kojim se suočavaju privredni subjekti kako u cijeloj BiH tako i u općini Hadžići predstavlja nedostatak kapitala. Do dodatnih izvora finansiranja se uglavnom teško dolazi jer bankarski sektor nije spreman da preuzme rizik finansiranja ovih privrednih subjekata zbog činjenice da su izložena visokom stepenu rizika nestajanja, naročito u prve dvije godine poslovanja. Postoji očigledan nesrazmjer između potreba privatnog sektora malih i srednjih preduzeća za dodatnim kapitalom i spremnost bankarskog sektora da te potrebe podrži.

Najveći problem i najveći izazov u BiH predstavlja stvaranje kvalitetne preduzetničke klime, privlačenje kapitala i potencijalnih investitora i otvaranje novih radnih mjesta.

S tim u vezi, općina Hadžići preduzele je sve aktivnosti iz svoje nadležnosti da privuče potencijalne investitore, da stavi na raspolaganje sve raspoložive infrastrukturne i privredne subjekte i resurse radi stvaranja kvalitetnih preduzetničkih uslova za razvoj privrede i stvaranja nove vrijednosti odnosno radi otvaranja novih privrednih subjekata i upošljavanja što većeg broja stanovnika.

Primjer jedne takve strateške aktivnosti u cilju privlačenja kapitala i budućih investitora predstavlja kupovina industrijske zone PDI „Bjelašnica“ koja je sada u vlasništvu Općine Hadžići. Ova industrijska zona sa svojom geografskom lokacijom te površinom od 96.385 m² predstavlja najatraktivniju lokaciju u Kantonu Sarajevo za razvoj privredne djelatnosti. U potpunosti će biti opremljena infrastrukturom za privredne djelatnosti budućih investitora.

Općina Hadžići ima za cilj da u cijelosti iskoristi ovu površinu za izgradnju proizvodnih i drugih kapaciteta posredstvom potencijalnih investitora i njihovog kapitala te na taj način stvori nova radna mjesta i omogući zapošljavanje radno sposobne populacije.

3.3.4. Poljoprivredna proizvodnja

Područje Općine Hadžići raspolaže sa povoljnim poljoprivrednim kapacitetima za intenziviranje poljoprivredne proizvodnje. Obzirom na ukupno privredno stanje, kao i niz povoljnih okolnosti na području Općine Hadžići, postoji mogućnost, a i veliki interes za razvoj stočarstva – govedarstva (proizvodnja mlijeka i mesa), ovčarstva, peradarstva (tov pilića), zatim razvoj ratarstva (proizvodnja krompira), proizvodnja stočnog krmnog bilja, žitarica, razvoj voćarstva (jagodičastog voća) i ljekobilja.

Nizak nivo produktivnosti, klimatski i pedološki uslovi, usitnjenost kapaciteta u primarnom sektoru i njegova neorganizovanost sa jedne strane, neorganizovan otkup za pojedine proizvode,

plasman poljoprivrednih proizvoda, nedostupni i nepovoljni krediti za poljoprivredu, s druge strane predstavljaju objektivna ograničenja za razvoj poljoprivrede na području općine Hadžići. Ove nabrojane nedostatke nužno je pravilnom orijentacijom pretvoriti u prednosti koju općina Hadžići sa stanovišta geografskog položaja, razvijene komunalne infrastrukture razvijeni prerađivački centri (Teloptic, Boletus, Akova itd.), ekologije, organske proizvodnje hrane i ostalih aspekata može ostvariti.

Osnovna projekcija razvoja poljoprivrede na području općine Hadžići polazi od osnovnih postavki i podrazumijeva:

- Mogućnost obezbjeđenja radnog mjesta za poljoprivrednog proizvođača, odnosno odgovarajući egzistencijalni prihod poljoprivrednog domaćinstva.

Osnovne pretpostavke ovakvog koncepta i prijedlog mjera apsolutno favorizuju formiranje poljoprivrednih gazdinstava koja će biti opredjeljena za:

- robnog specijaliziranog i
- robnog mješovitog proizvođača.

Poljoprivredni proizvođači će na ovakav način biti sposobni za ostvarenje prihoda kako za vlastite potrebe tako i za prostu reprodukciju, a što je i krajnji cilj.

Ukupnu politiku prema agrarnoj privredi na općini Hadžići treba usmjeriti u pravcu:

- neposrednih mjera i aktivnosti u zaštiti zemljišta i
- pripreme za transformaciju postojeće prirodne poljoprivredne proizvodnje u tržište.

U strukturi zemljišnih površina veliki udio otpada na šumsko zemljište (16.854 ha), livade (1.870 ha) i pašnjake (4.369 ha), dok su skromni potencijali u površinama oranica i bašta (2.567 ha) i neplodnog zemljišta (1.305 ha). Uvođenje Registra poljoprivrednih gazdinstava i Registra klijenata počela je reforma poljoprivredne politike koja utiče na temeljne promjene u odnosu na dosadašnji sistem podsticaja u poljoprivredi. Do danas je upisano 1.200 poljoprivrednih proizvođača.

Stočarstvo je najzastupljenija grana u poljoprivrednoj djelatnosti kod poljoprivrednih gazdinstava na općini, sa pretežno zastupljenom proizvodnjom mlijeka, mesa i jaja. Cjelokupan stočni fond nalazi se kod individualni poljoprivrednih proizvođača pa ova proizvodnja direktno zavisi od pravilnog usmjeravanja takvih proizvođača u daljem razvoju i intenziviranju proizvodnje, kao i prilika koje vladaju na tržištu.

Ratarska proizvodnja nije razvijena u onoj mjeri i obimu koje dozvoljavaju zemljišno klimatski uslovi. Osnovna karakteristika ratarske proizvodnje je ekstenzivan način proizvodnje i osrednji prinosi po jedinici površine. Osnovne prednosti općine Hadžići su proizvodne površine, apsolutno čisto i nezagađeno zemljište, kao i kvalitetna infrastruktura. Nedostaci ratarske proizvodnje odnose se uglavnom na usitnjen posjed i nedostatak organizovane proizvodnje.

Od ukupnih površina samo se 105 hektara koristi za proizvodnju žitarica (pšenica, raž, ječam, zob) sa prosječnim prinosima od 2,2 ha što ne osigurava profitabilnu proizvodnju. U proizvodnji povrtnih kultura angažovane su nešto veće površine (450 ha), od čega dominira proizvodnja merkantilnog krompira (310 ha) i sa prinosima su na prosječnim vrijednostima bližeg okruženja.

Jasno je da je zemljište za proizvodnju žitarica ograničavajući faktor i da nije moguće bilo kojim agrotehničkim mjerama težiti približavanju prinosa, koji će u konvencionalnom smislu biti konkurentan.

Na području općine Hadžići u usponu je plastenička proizvodnja koja do sada nije imala tradiciju. Proizvodnja u plastenicima je najintenzivnija proizvodnja i odvija se u vrijeme kada klimatski faktori onemogućavaju uzgoj povrća na otvorenom prostoru.

Do danas imamo oko 200 plastenika i to 50-500 m², gdje se uglavnom uzgaja paprika, paradajz, luk i špinat. Pravilnim odabirom rasada, vremenski dobro planirana proizvodnja i u našim uslovima plastenička proizvodnja postaje rentabilna.

Voćarska proizvodnja je također posljednjih godina značajno obnovljena. Dominiraju nasadi jabuka (18.000 sposobnih za rod), kruške 6.000, šljive 5.500 itd. Prinosi voćnih kultura su ispod prosječnih vrijednosti okruženja. Područje općine Hadžići je pogodno za uzgoj drvenastog i jagodičastog voća. Posebni pažnju treba posvetiti uzgoju jagodičastog voća, prvenstveno maline. Na području općine Hadžići podignuto je 30 zasada maline od 0,1 ha - 0,3 ha, te shodno tome ova proizvodnja je u usponu.

Mehanizacija i objekti predstavljaju jedan od osnovnih uslova za uspostavljanje robne proizvodnje. Na ukupnom prostoru općine Hadžići evidentirano je 400 pogonskih mašina od kojih posebno ističemo 4 kombajna za žetvu. Savremenih poljoprivrednih objekata je oko 60, što je također dobra pretpostavka za formiranje robne specijalizirane ili robne mješovite proizvodnje. Tržište i plasman viškova poljoprivrednih proizvoda, treba posmatrati sa stanovišta položaja općine Hadžići. Sarajevo kao veliki potrošački centar, kao i razvoj same općine, a posebno veće korištenje turističkih kapaciteta, sigurno će povoljno uticati na dalji razvoj poljoprivrede.

3.3.5. Turizam

Zbog svojih prirodnih karakteristika geografskog položaja u odnosu na Kanton Sarajevo, planine Igman i Bjelašnica, zatim padine Ormanja, platoa Suhodola općina Hadžići ima sve predušlove za razvoj turizma. Urbanističko-prostorni plan općine, te skidanje embarga na gradnju na jednom njenom dijelu, daju veliku šansu nastavku intenzivnog razvoja općine sa posebnim akcentom na infrastrukturu i tehničko opremanje Igmana i Bjelašnice za zimski ali i drugi oblik turizma. Na Malom i Velikom polju na Igmanu nalaze se olimpijske skakaonice, staze za skijanje, biatlon staze, vertikalni transport i drugi prateći objekti, ali zahtijevaju dodatna ulaganja.

Tradicija XIV zimskih olimpijskih igara oživjet će se 2019. godine održavanjem EYOF-Evropske olimpijade za mlade koja će na teritoriji općine koristiti dijelove infrastrukture i smještajne kapacitete. Novi investitori (vlasnici hostela Feri) žele investirati i na ostale sadržaje na Velikom polju – Igman. Neiskorišteni kapaciteti prostorni i planski na Malom polju – Igman, Matinim kolibama i Velikom polju obraditi će se novom planskom dokumentacijom.

Područje Tarčina je zona na kojoj je u toku izgradnja hotela sa apartmanskim naseljem na lokalitetu Vilovac koji će prostoru Tarčina sa njegovim prirodnim karakteristikama i stvorenim uslovima dati sasvim novu dimenziju ponude. Izgradnjom autoputa (petlja Tarčin) stvorili su se povoljni uslovi za izgradnju infrastrukture, prirodni ambijent, te klimatski uslovi privukli su mnogobrojne investitore za izgradnju apartmanskih naselja na širem području Tarčina. Na lokalnoj zajednici je da prati da investitori izgrade prateću infrastrukturu kroz strogo poštivanje zakona i propisa iz oblasti zaštite čovjekove okoline kako bi se prirodni ambijent zadržao.

U turističku ponudu Općine Hadžići treba uvrstiti i prašumu na području Ravna vala na Igmanu, sportsko-turistički sadržaji na Šavnicima i mogućnosti razvoja planinskog turizma na sjevernoj strani Bjelašnice.

Izgrađene planinarske domove i kuće koje pokrivaju igmansko-bjelašničku stranu treba više iskoristiti za jačanje planinarskog turizma i sve popularnijeg biciklizma. Ruralno područje općine ima sve prednosti za razvoj seoskog i etnoturizma.

Lovni turizam također ima perspektivu na ovom području koji je veoma bogato raznom divljači. Pećina Megara, kao i druge neistražene pećine pružaju mogućnost za bavljenjem speleološkim turizmom.

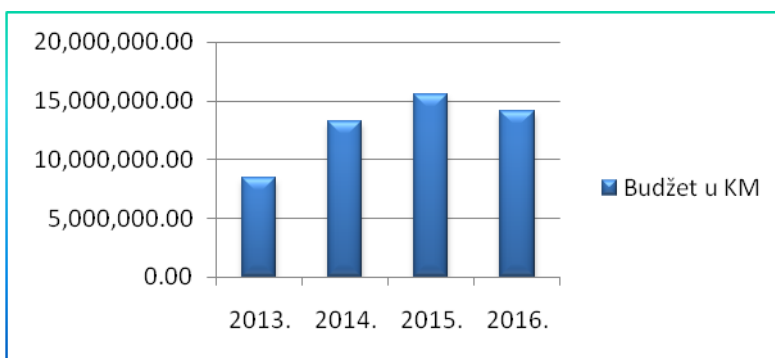
Kulturno-historijsko naslijeđe općine je veoma bogato i ovu prednost treba više iskoristiti. Posebno se treba posvetiti pažnja srednjovjekovnom kompleksu Gradac i nekropoli stećaka na Medvjedicama i na drugim lokalitetima kao i na ostacima materijalne kulture iz Osmanskog doba. Izgradnja rezidencijalnih naselja i hotela sa pratećim sadržajima, izgradnja savremenih medicinskih kapaciteta pruža mogućnost razvoja poslovnog i zdravstvenog turizma. U svemu ovome treba dodati i avanturistički turizam, a posebno na lokalitetu Crepljana.

3.4. Budžet Općine Hadžići

Duži vremenski period prisutan je trend rasta budžeta, a što je posljedica ubrzanog razvoja općine i velikih ulaganja posebno stranih investitora. Značajno povećanje budžetskih prihoda odnosi se na porezne prihode i to porez na promet nepokretnosti i prihode od indirektnih poreza. U grupi neporeznih prihoda najznačajnija ubiranje prihoda odnosi se na naknadu za uređenje građevinskog zemljišta i rente.

Izvršenje budžeta za period 2013-2016. godine

BUDŽET	2013	2014	2015	2016
Ukup.izvršenje budžeta	8.471.568,79	13.279.214,66	15.545.857,05	14.168.608,10
Ukup.tekući rashodi	4.004.836,08	4.361.371,96	4.361.194,31	4.838.256,64
Ukup.kapitalni rashodi	4.172.857,31	8.192.919,84	9.752.830,87	7.536.339,27
Ukupni rashodi	8.177.693,39	12.554.291,80	14.114.025,18	12.370.595,91
Suficit za tekuću god.	293.875,40	724.922,86	1.431.831,87	1.798.012,19

Iz naprijed prezentiranih podataka vidljiva je kontinuirana stabilnost Budžeta uz izraženu komponentu razvojnog Budžeta. Kapitalni izdaci imaju znatno veće učešće u Budžetu u odnosu na tekuće rashode.

U skladu sa Zakonom o Budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine obavezno je trogodišnje planiranje prihoda i rashoda koje Općini i budžetskim korisnicima stvara okvir za srednjoročno planiranje, posebno kapitalnih projekata.

3.4.1. Kontrola rashoda

Uvođenjem na zakonu zasnovanog budžetskog izvještavanja i kontrolnih mjera, sva budžetska sredstva se troše u skladu sa budžetskim planom. Uspostavljeno tromjesečno izvještavanje o realizaciji Budžeta prati zakonske zahtjeve, izvještaji su transparentni i sadrže detaljno napisan narativni dio. Isti se prema Programu rada razmatraju na Općinskom vijeću i dostupni su građanima putem zvanične web stranice Općine.

Budžetski planovi i Odluke o izvršavanju Budžeta donose se do kraja tekuće godine za narednu godinu. U redovno i zakonito trošenje budžetskih sredstava uključena je i Komisija za budžet i finansije koju imenuje Općinsko vijeće.

3.4.2. Budžetski dokument

Budžetski dokumenti i izvještaji o izvršavanju budžeta predstavljaju osnovu za transparentno planiranje i trošenje budžetskih sredstava. Oni su ključni izvor informacija za izabrane vijećnike, budžetske korisnike i građane. Budžetski dokument sadrži organizacionu klasifikaciju, a prihodi i primici se planiraju po fondovima dok su rashodi i izdaci po fondovima i funkcijama.

3.4.3. Učešće građana u pripremi Budžeta

Učešće građana u budžetskom ciklusu je od ključnog značaja za izgradnju povjerenja između vlasti i građana. Građani, pored učešća u organizovanim javnim raspravama o Nacrtu budžeta svoje prijedloge i sugestije mogu dostavljati i direktno u službe i na taj način uticati na kreiranje Budžeta u skladu sa svojim potrebama.

3.5. Infrastruktura

3.5.1. Cestovni saobraćaj

Na području općine Hadžići mrežu cesta i ulica čine, prema zakonskoj regulativi kategorije cesta:

- magistralne ceste,
- regionalne ceste,
- lokalne ceste i
- nekategorisane ceste.

Putne komunikacije općine Hadžići dobro su uvezane sa ostalim putnim pravcima. Na području općine Hadžići stanje cesta i lokalnih puteva u velikoj mjeri je u skladu sa zakonskim propisima, dok uslovnost za odvijanje saobraćaja i stanje u kome se nalaze ceste nije zadovoljavajuće.

Razlog ovome je podijeljena nadležnost na upravljanju i održavanju cesta, tako da su magistralni i regionalni putevi u nadležnosti Federacije BiH, dio lokalnih cesta je u nadležnosti Kantona Sarajevo, a dio u nadležnosti Općine Hadžići, a nekategorisani putevi su u potpunoj nadležnosti Općine Hadžići. Većina ovih cesta je u velikoj mjeri oštećena i nije u potpunosti osposobljena za odvijanje saobraćaja i pored manjih intervencija na istim. Veliki broj nekategorisanih cesta nije asfaltirano i veoma je nepovoljno za odvijanje saobraćaja, naročito u zimskom periodu.

Dužina putnih komunikacija je sljedeća:

- magistralni put M17 ukupne dužine: 26,30 km;
- regionalni put: 6 km;
- lokalni i nekategorisani putevi ukupne dužine 180 km.

3.5.2. Željeznički saobraćaj

Kroz cijelo područje općine Hadžići prolazi međunarodna magistralna željeznička pruga Sarajevo – Ploče ukupne dužine 25,00 km. Na području općine Hadžići se nalaze sljedeće željezničke stanice: Binježevo, Hadžići, Zovik, Pazarić, Tarčin i Raštelica. Što se tiče industrijskih kolosijeka na području općine postoji jedan takav kolosijek i to od željezničke stanice Hadžići do Tehničkog remontnog zavoda u dužini od 1.00 km.

3.5.3. Gradski saobraćaj

Javni gradski saobraćaj na području općine Hadžići obavlja KJKP „Gras“ Sarajevo.

Linije obuhvaćene prijevozom putnika autobusnog saobraćaja su:

- Ilidža – Hadžići-Drozgometva,
- Ilidža – Pazarić – Tarčin,
- Ilidža – Tarčin- Vukovići.

Linije obuhvaćene kombibus prijevozom su:

- Hadžići – Mokrine,
- Hadžići – Lokve-Pazarić,
- Pazarić – Osenik,
- Tarčin – Korča,
- Tarčin – Trzanj,
- Tarčin – Luke,
- Ilidža – Miševići,
- Tarčin – Budmolići,
- Hadžići – Kasatići,
- Hadžići – Ušivak.

Kvalitet prijevoza putnika na području općine Hadžići nije u zadovoljavajućem obimu jer na pojedinim linijama evidentno propuštanje velikog broja vožnji, tako da je u narednom periodu potrebno preduzeti mjere na prevazilaženju ovog problema zajedničkim učešćem Kantona Sarajevo – Ministarstvo saobraćaja, KJKP „Gras“, Općine Hadžići i predstavnika Mjesnih zajednica.

3.6. Snabdijevanje energentima

3.6.1. Električna energija

Općina Hadžići snabdjevena je električnom energijom iz transformatorskih stanica 110/10 KV. Sva naselja su snabdjevena električnom energijom izuzev dijelova naselja u kojima je izražena bespravna izgradnja i investitori nemaju potrebnu dokumentaciju za izgradnju. Prijenos i distribucija električne energije zasnovan je na petovoltaznom nivou (400 KV, 220 KV, 110 KV, 35 KV, 10 KV), a u konačnoj upotrebi je napon 220 V.

Kompletno područje općine je snabdjeveno putem javnog preduzeća za proizvodnju i distribuciju električne energije: J.P. „Elektroprivreda BiH“. Jedan manji dio srednje naponske i niskonaponske mreže je urađen kablovima lošeg kvaliteta, nedovoljnog presjeka provodnika, slabijeg kvaliteta izolacije, što u konačnici prouzrokuje slabu propusnu moć, ali J.P. „Elektroprivreda“ BiH svake godine realizuje nove projekte rekonstrukcije, tako da je za očekivati u narednih nekoliko godina da će biti završena cjelokupna rekonstrukcija srednje naponske i nisko naponske mreže.

3.6.2. Snabdijevanje gasom

Područje općine Hadžići dijelom je obuhvaćeno distributivnom gasnom mrežom. Gas je doveden do područja naseljenog mjesta Hadžići. Plin kao energent koristi se u naseljenim mjestima: Binježevo, Donji Hadžići, Ušivak, Musići, Garovci, naselje Hadžići, Žunovnica, Dupovci, Kućice i Grivići. Plin se koristi kao energent za zagrijavanje domaćinstava individualnih i stambenih prostora, kao i za potrebe industrije. Kapacitet obezbijeđen za područje općine Hadžići je dovoljan za već postojeće potrošače i širenje mreže na naselje Miševići, a ne postoji mogućnost širenja mreže na područje Pazarića i Tarčina.

3.6.3. Sistem centralnog grijanja

Centralno grijanje za zagrijavanje objekata kolektivnog stanovanja i ustanova uspostavljen je uglavnom samostalno za svaki objekat. Osnovni energent za zagrijavanje je plin. Na području općine Hadžići centralnim grijanjem obuhvaćeni su objekti kolektivnog stanovanja u centralnom dijelu općine i to naselja Hadžići i Žunovnica. U narednom periodu neophodno je u saradnji sa stanarima nastaviti sa projektom izgradnje instalacije u zgradama koje se griju na čvrsto gorivo u samom centru naselja Hadžići i Žunovnica.

3.7. Vodovod, kanalizacija i komunalna higijena

3.7.1. Vodosnabdijevanje

Općina Hadžići ima cca 24.000 stanovnika, od čega je 65% korisnika sa vodovoda koje održava Javno komunalno preduzeće „Komunalac“ d.o.o. Hadžići, a ostalih 35% stanovništva se snabdijeva sa nekog od lokalnih vodovoda.

Vodovodni sistemi kojima upravlja Javno komunalno preduzeće „Komunalac“ d.o.o. Hadžići

R. br.	NAZIV OBJEKTA		MJESTO	DUŽINA
1.	Vodovodni sistem	“Mehina luka”	Tarčin	(1. + 2.) 30.087 m
2.	Vodovodni sistem	“Crno vrelo”	Tarčin	
3.	Vodovodni sistem	“Ramići” - Ramići	Pazarić	12.200 m
4.	Vodovodni sistem	“Kradenik”	Pazarić	20.220 m
5.	Vodovodni sistem	“Brečak” - Dragovići	Pazarić	4.730 m
6.	Vodovodni sistem	“Ljubovača” Lokve - Kasatići	Pazarić	15.050 m
7.	Vodovodni sistem	“Krupa” sa PS “Jeleč “ - Zovik	Hadžići	(7. + 8. + 9. +10.) 60.269 m
8.	Vodovodni sistem	“Bijele vode - Ormanj I”	Hadžići	
9.	Vodovodni sistem	“Garovci” - Hadžići (veza sa vod. sist. “Krupa” Hadžići, Miševići i Ban brdo)	Hadžići	
10.	Vodovodni sistem	“Musići, Breza, Ušivak i Bjelotine” (preuzimanje vode iz sistema “Krupa”)	Hadžići	
11.	Vodovodni sistem	“Ormanj II”	Hadžići	8.200 m
12.	Vodovodni sistem	“Matići” Matići	Hadžići	4.325 m
13.	Vodovodni sistem	“Danac” Miševići	Hadžići	23.556 m
14.	Vodovodni sistem	“Malotina” Binježevo	Binježevo Hadžići	12.550 m
15.	Vodovodni sistem	“G. Zovik”	Pazarić	2.480 m
16.	Vodovodni sistem	„Korča – Trzanj – Duranovići“	Tarčin	16.702 m
17.	Vodovodni sistem	„Koščan“	Hadžići	2.950 m
UKUPNO GLAVNI DOVODI I RAZVODNA MREŽA				213.319 m

Podaci o korisnicima, broju i strukturi vodovodnih priključaka:

Red. br.	OPIS	Jedin. mjere	Stanovnika	Privreda	Ukupno
1.	Broj stanovnika kojima se pruža usluga vodosnabdijevanja	stan.	24.155	-	24.155
2.	Broj vodovodnih priključaka	kom.	6.440	683	7.123
3.	Broj domaćinstava koja koriste uslugu vodosnabdijevanja	dom.	8.085	-	8.085
4.	Količina vode isporučene iz vodovodnih sistema (rezervoara)	m ³	-	-	2.109.735
5.	Ukupna količina isporučene vode krajnjim korisnicima / 2016 godina /	m ³	882.657,21	180.624,99	1.063.282,20

Lokalni vodovodi su izgrađeni za snabdijevanje pojedinih sela i područja, najčešće bez ikakvog nadzora. Prema podacima iz Izvještaja o sanitarno higijenskom stanju objekata vodosnabdijevanja na području općine Hadžići, koje redovno radi Zavod za zdravstvenu zaštitu Sarajevo, Služba za zaštitu i unaprjeđenje životne okoline, na području općine Hadžići je vršeno ispitivanje 45 lokalnih vodovoda. Na tim vodovodima se voda slobodnim padom dovodi do rezervoara, a zatim razvodi do domaćinstava. Razvodna mreža većine seoskih, lokalnih vodovoda je stara, neadekvatna i neplanski se proširuje.

Vodovodni sistemi su rađeni prije 20-50 godina, čija je prosječna starost cca 35 godina. Većina rezervoara ima manje zapremine u odnosu na sadašnje potrebe. Cjevovodi na vodovodnim sistemima su rađeni od raznih vrsta materijala (cijevi slabijeg kvaliteta kao što su ACC i PVC cijevi), što znatno otežava normalno održavanje, povećava gubitke vode u sistemima i troškove održavanja razvodne mreže. U pojedinim naseljima cjevovodi su malih profila, jer izgradnja i rekonstrukcija istih nije pratila razvoj tih područja. Na takvim lokalitetima zbog malih profila cjevovoda je lošije snabdijevanje vodom postojećih korisnika i ne postoje uslovi za priključenje novih objekata na vodovodnu mrežu. Zbog toga je u narednom periodu potrebno organizovano pristupiti rekonstrukciji i sanaciji pojedinih dijelova vodovodne mreže u naseljima gdje dolazi do intenzivnije gradnje, sa prethodnom izradom investiciono-tehničke dokumentacije. Na taj način bi se poboljšalo vodosnabdijevanje i istovremeno smanjili gubici vode na vodovodnoj mreži.

Osim pojave ilegalnih priključaka, česta pojava su i nedozvoljene radnje sa vodomjernim garniturama, nekvalitetna zaštita vodomjera od smrzavanja, davanje netačnih podataka o korisnicima, neblagovremeno prijavljivanje potrošnje vode i sl. Prisutna je i spornost pri isključenju uočenih bespravnih priključaka i sankcionisanje počinitelaca, zbog zastarjele zakonske regulative iz ove oblasti, kao i sporog rješavanja prijave na nadležnom sudu.

Voda za piće se svakodnevno dezinfikuje hlornim preparatom uz obezbjeđenje kontinuiranog prisustva dezinfekcionog sredstva, dok se u skladu sa Pravilnikom o vodama za piće redovno kontroliše sanitarno higijensko stanje vode.

Zbog povećanog broja zahtjeva investitora za priključenja na vodovodnu i kanalizacionu mrežu u narednom periodu će se pristupiti implementaciji projekata vodosnabdijevanja naselja Lokve, Crepljani, Resnik, Duranovići, Češće, Miševići, Kasatići, Ušivak i Osenik-Šinici.

U narednom period neophodno je izraditi Studiju vodosnabdijevanja općine Hadžići kojom bi se definisale i uskladile potrebe za vodom i raspoloživi resursi pitke vode na teritoriji općine.

Na lokaciji kod objekta KSIRC Hadžići, pod nadzorom "Instituta za hidrotehniku" d.d. Sarajevo izvršena su ispitivanja podzemne vode, bušena je probna, a zatim i eksploataciona bušotina. Ovim aktivnostima pronađene su veoma značajne količine pitke vode (46 l/sec). Naredni korak je izrada projekta uvođenja ovih količina vode u vodovodni sistem Hadžića, u skladu sa navedenom "Studijom vodosnabdijevanja."

Kao jedan od najozbiljnijih problema u vodosnadbjevanju je česta pojava zamućenja vode na izvorištima u vrijeme jačih kišnih padavina, što se posebno odnosi na izvorišta Krupa, Jeleč, Bijele vode, Ramići, Malotina i Bjelotine.

Do stabilizacije stanja i smanjenja mutnoće vode sa ovih izvorišta je obustavljena isporuka vode. Pojava zamućenja dovodi i do drugih problema kao što su začepjenja mjernih uređaja, uzrokovanje većeg broja kvarova na mreži, a također i povećavaju se troškovi zbog transporta vode za piće cisternom na ugrožena područja.

Uzrok pojave zamućenja je nekontrolisana sječa i izvoz drvne mase sa područja Bjelašnice, Igmana i Ormanja, kao i devastacija terena uslijed probijanja i izgradnje šumskih puteva, o čemu se redovno izvještavalo nadležne organe Kantona i inspeksijske službe.

Općinsko vijeće Hadžići donijelo je Odluke o zaštiti izvorišta vode za piće na području Općine Hadžići u skladu sa Pravilnikom o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva („Službene novine FBiH“, broj: 88/12).

Ovim odlukama utvrđene su mjere zaštite sa utvrđenim zabranama i ograničenjima, a koje treba provoditi u skladu sa urađenim elaboratima zaštite izvorišta vode za piće.

U cilju rješavanja problema, neophodno je kao mjeru zaštite pitke vode, u narednom periodu realizirati projekat filterskog postrojenja za uklanjanje mutnoće na veoma značajnom izvorištu „Krupa“ Hadžići sa kojeg se voda isporučuje gravitacijom, sve u skladu sa projektnom dokumentacijom „Realizacija filterskog postrojenja izvorišta „Krupa“ Hadžići“ .

3.7.2. Odvodnja otpadnih i oborinskih voda

Može se reći da je od svih komunalnih infrastrukturnih sistema na području općine Hadžići najlošija situacija u oblasti odvodnje i prečišćavanja otpadnih i oborinskih voda na području općine.

Centralni uređaj za prečišćavanje otpadnih voda Kantona Sarajevo je devastiran i još uvijek van funkcije.

JKP "Komunalac" d.o.o. Hadžići upravlja sa tri kanalizaciona sistema (Hadžići, Pazarić i Tarčin) i kolektorom Resnik - Mostarsko raskršće – Blažuj.

Podaci o korisnicima, broju i strukturi kanalizacionih priključaka:

Red. br.	Opis	Jedin. mjere	Stanovniš.	Privreda	Ukupno
1.	Broj stanovnika kojima se pruža usluga odvođenja otpadnih voda	stan.	10.019	-	10.019
2.	Broj kanalizacionih priključaka na kraju izvještajnog perioda	kom	1980	379	2.359
3.	Broj domaćinstava na kraju izvještajnog perioda koja koriste uslugu odvođenja otpadnih voda	dom.	3.163	-	3.163
4.	Ukupna količina odvođenja otpadne vode	m ³	387.649,13	98.551,78	486.200,91

Odvođenje otpadnih voda na teritoriji općine Hadžići se vrši preko tri kanalizaciona sistema i to:

- Kanalizacioni sistem „Tarčin“ je u fazi izrade glavnog projekta mreže sa prečistačem i u narednom periodu će se pristupiti realizaciji izgradnje novog kanalizacionog sistema za područje Tarčina.
- Kanalizacioni sistem „Pazarić“ je također nezavršen u odnosu na predviđenu projektnu dokumentaciju. Glavni vod do naselja Resnik je u završnoj fazi izgradnje i neophodno je izgraditi sekundarne vodove za sva naselja na području Pazarića.
- Kanalizacioni sistem „Hadžići“ je u najvećoj mjeri prespojen na kolektor Hadžići - Blažuj, a ostalo je za rješavanje problem naselja Miševići za koji je spremna projektna dokumentacija.

Na kanalizacionim sistemima postoji određen broj bespravnih priključaka, te je i kod ovakvih slučajeva potrebno iznaći efikasniji način sankcionisanja izvršilaca.

Odvodnja oborinskih voda značajno zaostaje za odvodnjom otpadnih voda i po dužinama mreže i po površinama pokrivenosti. Neriješena odvodnja oborinskih voda u nekim područjima čak utiče na stabilnost terena. U mnogim naseljima voda iz saobraćajnica je uključena u fekalnu kanalizaciju. Iz navedenog je očigledno da u prikupljanju i odvođenju otpadnih voda postoje znatni problemi koji doprinose ugrožavanju okoliša.

Septičke jame – Naselja i sela koja nisu obuhvaćeni izgrađenim kanalizacionim sistemima, odvodnju otpadnih voda vrši preko septičkih jama. Koncentrisanom gradnjom, a izgradnjom neadekvatnih septičkih jama, javljaju se problemi neuslovnog stanovanja, izlivanja sadržaja i nekontrolisanog oticanja. Neka područja imaju urađene lokalne seoske kanalizacije, koje se sprovode do najbližeg vodotoka.

3.7.3. Komunalna higijena

Problem otpada je vrlo izražen na području općine Hadžići. Problem je svakim danom izraženiji, jer sa porastom ukupne potrošnje proporcionalno raste i količina otpada. Može se reći da su količine svih vrsta otpada u porastu zbog veće i sve masovnije upotrebe plastične i drugih vrsta ambalaže, kao i raznih proizvoda za ličnu i kućnu higijenu (deterdženti, kozmetika i sl.).

Otpad se može podijeliti na:

- čvrsti komunalni otpad
- otpadne vode
- industrijski otpad
- opasni otpad

3.7.4. Komunalni otpad

Osnovna aktivnost u oblasti komunalne čistoće i komunalnog otpada je redovan odvoz smeća na deponiju.

Općina Hadžići je završila aktivnosti kako bi se ovaj važan problem riješio. Naime, kako su odvoz komunalnog otpada i problem divljih deponija direktno povezani, zauzet je stav da je potrebno prvo sistemski riješiti odvoz otpada sa cijele teritorije općine, a nakon toga pristupiti uklanjanju divljih deponija.

Nakon provedenih procedura unutar struktura općine Hadžići izvršen je raspored i postavljanje kontejnera u svim mjestima općine sa izuzetkom nekoliko mjesta do kojih nije moguć pristup specijalnim vozilima za odvoz otpada (Doljani, Dragovići, Suhodol, Mokrine itd). Za navedena mjesta se iznašalo rješenje odvoza smeća putem plastičnih vreća.

Dosadašnja iskustva su veoma pozitivna, a svakako bi u narednom periodu, trebalo poduzeti aktivnosti u svrhu podizanja svijesti građana kako bi otpad odlagali isključivo u kontejnere, da u iste ne odlažu materije koje bi mogle izazvati zapaljenje istih i da kabasti otpad čuvaju i u propisanom terminu odlože na za to predviđena mjesta po planu KJKP „RAD“ Sarajevo. Odvoz kabastog otpada se po navedenom planu vrši dva puta godišnje. Zabilježena je pojava da pojedini građani iz dijelova naselja koji su udaljeniji od lokacija sa kontejnerima i dalju odlažu otpad na lokacije na koje su i ranije odlagali (korita rijeka). Stoga, pored aktivnosti podizanja svijesti građana, neophodno je poduzeti zakonom predviđene mjere kako bi se ova pojava spriječila.

3.7.5. Divlje deponije

U proteklom periodu je realizovan projekat prikupljanja i odvoza komunalnog otpada na gradsku deponiju Smiljevići. Ovo ima za posljedicu višestruko smanjenje količina komunalnog otpada koji se odlaže u prirodu.

Manje deponije nastaju uglavnom na skrovitim mjestima uz šumske puteve i tu se uglavnom odlaže otpad koji nije pogodan za odlaganje u kontejnere (komadi namještaja, otpadni građevinski materijal, građevinski šut, ambalaža i sl.) i u manjoj mjeri komunalni otpad. Ove deponije ne zahtijevaju izradu projektne dokumentacije za sanaciju istih već je potrebno, uglavnom nakon ručnog prikupljanja otpada na gomilu, izvršiti odvoz na deponiju.

Problem se javlja i na samim lokalitetima na kojima su locirani kontejneri za odlaganje komunalnog otpada, jer i isti povremeno dobivaju izgled divlje deponije jer se pored istih odlaže biljni otpad, šuta, kabasti otpad i sl.

Osnovni uzrok stvaranja divljih deponija je u neizgrađenoj ekološkoj svijesti građana i treba intenzivirati sve raspoložive aktivnosti kako bi se ekološka svijest podigla na viši nivo. Neposredni nadzor na terenu u oblasti održavanja čistoće provode komunalni redari koji su uposlenici KJKP „RAD“ d.o.o. Sarajevo i koji svoje Zapisnike o uviđaju na terenu dostavljaju kantonalnoj komunalnoj inspekciji. Imajući u vidu da se deponije stvaraju na udaljenim skrovitim mjestima, komunalni redari nisu u stanju da, bez saradnje građana, postignu zadovoljavajuće rezultate u pogledu sankcionisanja osoba koje odlažu otpad u okoliš.

3.7.6. Stanovanje i stambena izgradnja

Prema dostupnim podacima na teritoriji općine Hadžići su se prije ratnih događanja nalazile 5.074 stambene jedinice individualnog stanovanja i 1.456 stanova u zgradama kolektivnog stanovanja. Na osnovu prikupljenih terenskih podataka (komisija – uviđaj na licu mjesta) utvrđeno je da je 3.050 individualno stambenih objekata oštećeno (neuslovno za stanovanje) a 901 stambena jedinica u zgradama kolektivnog stanovanja neuslovna za stanovanje.

Ovi pokazatelji najbolje oslikavaju stanje u kojem se stanovanje nalazilo 1996. godine. Tada je došlo do pravog graditeljskog buma, pa je veliki broj objekata individualnog stanovanja i kolektivnog stanovanja obnovljen. Pravi zamah u novoj izgradnji započeo je 2000. godine i to individualnih stambenih zgrada. Danas slobodno možemo reći da se radi o broju od oko 2.000 novih stambenih zgrada.

3.8. Prostorno planiranje

3.8.1. Spisak planova prostornog uređenja

a) Prostorni planovi:

- Prostorni plan Kantona Sarajevo za period od 2003. do 2023. godine („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 26/06),

b) Urbanistički planovi:

- Urbanistički plan grada Sarajeva za urbano područje Hadžići za period 1986. do 2000, odnosno 2015. godine („Službene novine Grada Sarajeva“, broj: 5/90);

c) Provedbeni planovi prostornog uređenja:

- Regulacioni plan - Igman - Bjelašnica - Odluka o usvajanju Regulacionog plana Igman – Bjelašnica („Službene novine Grada Sarajeva“, broj: 11/82),
- Regulacioni plan – Binježevo - Odluka o usvajanju Binježevo , Regulacionog plana Binježevo („Službene novine Grada Sarajeva“, broj: 13/89),
- Regulacioni plan – “Hadžići” - Odluka o usvajanju “Hadžići” Regulacionog plana („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 9/14),

- Regulacioni plan –Donji Hadžići II I III - Garovci - Odluka o usvajanju Regulacionog plana („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 39/05),
- Regulacioni plan –“Mrđanović polje” - Odluka o usvajanju Regulacionog plana Mrđanović polje („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 21/07),
- Urbanistički projekat –A1-Hadžići – Žunovnica, Odluka o usvajanju Urbanističkog projekta –A1 – Hadžići – Žunovnica („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 13/89).

d) Izrada adresnog registra

U općini Hadžići kao i u većini jedinica lokalne samouprave u BiH su izostale sistemske aktivnosti na polju označavanja kućnih brojeva u proteklih 25 godina. Tako danas imamo veliki broj neoznačenih ulica i trgova, na pojedinim zgradama postoje oznake kućnih brojeva postavljene prije 1990. godine, dok su sve novoizgrađene zgrade/objekti bez kućnih brojeva. Postalo je normalno da većina građana i institucija ima adresu „naziv ulice b.b.“. Pored ovoga, imamo i ona područja gdje, uglavnom, ne postoje nikakve oznake. U svakodnevnom životu to stvara velike probleme: nemogućnost dostave pošte na pravu adresu, nemogućnost pronalaženja tačne lokacije kako za građane, tako i za određene državne službe (hitna pomoć, inspekcije, policija, porezna uprava i sl.) i komunalne službe (opskrba vodom i električnom energijom, odvoz smeća), problemi kod popisa stanovništva, nemogućnost korištenja modernih tehnologija za traženje lokacija – GPS navigacija.

U ovim okolnostima potrebno je u narednom periodu provesti projekat izrade adresnog registra i registra prostornih jedinica (dalje RPJ) za cijelo područje općine. Od strane Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove Sarajevo razvijena je aplikacije za upravljanje adresnim registrom i RPJ, koja je ustupljena i instalirana u općini.

Pripremna faza je završena, sada slijedi faza implementacije koja se sastoji od 4 podfaze.

1. Snimanje postojećeg stanja,
2. Izrada nacрта plana označavanja zgrada kućnim brojevima,
3. Administrativna dodjela kućnih brojeva,
4. Označavanje na terenu s registracijom podataka o izvršenom označavanju u adresni registar.

e) Jedinствена база геопросторних података

U cilju pružanja boljih usluga građanima, uporedo će se raditi na izradi jedinstvene baze podataka. Pristup smještanja geoprostornih podataka u bazu podataka nudi brojne prednosti u odnosu na tradicionalne fajl-bazirane skupove podataka, između ostalog:

- Prikupljanje podataka na jednom (centralizovanom) mjestu smanjuje dupliciranje podataka,
- Smanjuju se troškovi održavanja,
- Unaprijeđena razmjena podataka, tako da pristup podacima može biti dostupan svim službama u općini, a određeni podaci i svim ostalim građanima,
- Informacije (znanje) se lakše prenosi između korisnika, jer baza podataka ostaje konstanta (uvijek je aktuelna),
- Lakše uspostavljanje sigurnosti podataka,
- Transparentna prezentacija svih podataka putem interneta.

Prostor je resurs podložan mnogim uticajima i promjenama. Promjene je potrebno kontinuirano pratiti i odgovarajućim mjerama i aktivnostima na njih pravovremeno i efikasno uticati. Prostorno planiranje, kao dio takvih mjera i aktivnosti, je složen proces zasnovan na načelima naučnih dostignuća iz oblasti urbanizma, prostornog uređenja, geoprostorne analize, ekologije i drugih disciplina, kao i na dostignutim standardima u razvoju i zakonskoj regulativi. Odlika savremenog planiranja prostora jeste primjena geografskih informacionih sistema, i to u planiranju, prostornoj analizi, donošenju odluka, održavanju i monitoringu realizacije plana.

Sa stanovišta tema podataka, ova aplikacija treba da podrži unos i ažuriranje skupova prostornih podataka o:

- digitalnim geodetsko-topografsko-kartografskim podlogama u državnom koordinatnom sistemu,
- prostornim planovima i drugim planskim dokumentima na entiteskom i nižim lokalnim administrativnim nivoima upravljanja,
- prirodnim resursima sa kvalitativnim i kvantitativnim obilježjima,
- stanovništvu,
- infrastrukturnim sistemima,
- graditeljskom i prirodnom naslijeđu i posebno zaštićenim prostorima,
- ugrožavanju okoliša (bespravno građenje, zagađenje tla, vode, zraka),
- područjima gdje je opasnost od posljedica izazvanih prirodnim i ljudskim djelovanjem (nepogoda, katastrofa i ratna djelovanja) posebno izražena (seizmičke karakteristike terena, poremećaji u stabilnosti tla, plavna područja, područja ugrožena mogućnošću izbijanja požara, područja izložena mogućem uticaju tehničkih katastrofa i prekomjernom zagađenju zbog havarije u pogonima i sl.),
- kadrovima i pravnim licima koja se bave poslovima u oblasti planskog uređenja prostora,
- privredi,
- društvenim djelatnostima,
- turizmu,
- komunalnim djelatnostima,
- građevinskom zemljištu i
- drugim podacima koji su od značaja za planiranje i održavanje jedinstvenog informacionog sistema.

3.8.2. Bespravna gradnja

Bespravna gradnja u Općini Hadžići prisutna je u svim segmentima. Sprječavanje i smanjivanje ovog značajnog problema je u kontinuiranom radu inspektora na terenu, edukovanjem učesnika u građenju, uvezivanjem u sistem jedinstvenog registra kazni (prekršajni nalozi) radi učinkovitijeg sprečavanja bespravne gradnje.

Cilj je što učinkovitije zaustavljanje bespravne izgradnje, legalizovanje bespravni objekata gdje to uslovi dozvoljavaju i rušenje bespravno izgrađenih objekata gdje se ti objekti nikako ne mogu zadržati.

3.9. Ekologija

Ekologija će biti tretirana kroz Lokalni ekološki akcioni plan.

3.10. Obrazovanje

3.10.1. Predškolsko obrazovanje

Na području općine Hadžići do 1992. godine egzistiralo je jedno obdanište „Ribica“ na lokalitetu Hadžića (Igmanska broj: 85) sa ukupnom površinom 404 m², stvarnog kapaciteta 90 djece. Vrtić je do agresije djelovao pri JU za predškolsko vaspitanje i obrazovanje „Hadžići“. Godine 2003. nakon potpune restauracije od strane UN Mission in BiH, Vrtić „Ribica“ počinje sa radom pri JU Kantona Sarajevo „Djeca Sarajeva“, sa kapacitetom 35 – 50 djece. (U tekućoj godini radi sa 30 djece u jednoj mješovitoj odgojnoj grupi).

Nakon rata pored ovog vrtića na području općine Hadžići djeluje i Predškolska ustanova „An-nur“ čiji je osnivač Bošnjačka ustanova „An-nur BiH“, sa kapacitetom 70 polaznika, odnosno tri odgojne grupe (2016/17. školska godina).

Usvajanjem zakonskih odredbi o obaveznom predškolskom odgoju i obrazovanju na području Kantona Sarajevo, u objektu obdaništa „Ribica“ se realizuje ova nastava za područje regije Hadžića, dok se za područja Pazarića i Tarčina realizacija obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja odvija u objektima osnovnih škola na ovim područjima.

Tako je u toku školske 2016/17. godine u ovaj vid nastave uključeno 226 djece, i to:

- Vrtić „Ribica“ – 119 djece u četiri grupe;
- OŠ „9.maj“ Pazarić – 38 djece u dvije grupe;
- OŠ „Hilmi ef. Šarić“ Tarčin – 69 djece u četiri grupe, tri u centralnom objektu i jedna u područnoj školi u Raštelici.

3.10.2. Osnovno obrazovanje

Osnovno obrazovanje regulisano je Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju Kantona Sarajevo i Zakona o načelima lokalne samouprave u FBiH. Osnivač osnovnih škola je Kanton Sarajevo sa svim Zakonom propisanom ovlaštenjima. Općina Hadžići u okviru svojih ovlaštenja pruža pomoć školama kroz:

- pomoć u poboljšanju prostornih i materijalnih uslova u školama;
- pomoć u organizaciji ekscurzija za socijalno ugrožene učenike;
- plaćanje prevoza učenicima sa posebnim potrebama;
- organizovanje i finansiranje takmičenja na općinskom nivou iz nastavnih predmeta i vannastavnih aktivnosti, odnosno plaćanja prevoza na više nivoe takmičenja;
- finansiranje nekih manjih projekata u školama ili projekata pomoći učenicima;
- projekat „Škola plivanja“ za učenike IV razreda osnovnih škola.

Realizacija godišnjeg Plana i Programa u školskoj 2016/2017. godini u osnovnim školama na području općine Hadžići odvija se u četiri osnovne škole:

- ✓ Osnovna škola „6 mart“ Hadžići,

- ✓ Osnovna škola „9 maj“ Pazarić, sa područnom školom u Lokvama,
- ✓ Osnovna škola „Hilmi ef. Šarić“, Tarčin sa područnim školama u Korči i Raštelici,
- ✓ Osnovna škola „Hadžići“ u Hadžićima, sa područnom školom u Binježu.

Pregled stanja u školama u toku 2016/17. školske godine:

Škola	Broj uposlenih	Str.nast. osoblje	Broj odjelj.	Proc. prolaz.	Broj Podr.šk.	Ukupno učenika	Pros. ocjena
"6.mart" Hadžići	61	44	27	99,71	0	654	4,34
"Hadžići" Hadžići	55	39	24	-	1	555	"
"9.maj"Pazarić	46	30	20	100,00	1	410	4,19
"Hilmi ef. Šarić" Tarčin	50	33	25	99,80	2	545	4,21
Ukupno	212	146	96	99,83	4	2164	4,25
SŠC	89	69	32	97,63	-	789	3,72

Pregled upisanih učenika i ukupnog broja učenika u zadnje tri školske godine:

R/B	Škola	2014/2015		2015/2016		2016/2017	
		I razredi	Ukupno	I razredi	Ukupno	I razredi	Ukupno
1.	OŠ „6. mart“	116	1.166	156	1.188	75	654
2.	OŠ „Hadžići“	-	-	-	-	72	555
2.	OŠ „9. maj“	43	429	41	411	47	410
3.	OŠ „Hilmi ef. Šarić“	61	571	61	553	43	545
4.	U k u p n o	220	2.166	258	2.152	237	2.164
5.	SŠC Hadžići	257	837	254	808	237	789

Socioekonomska struktura učenika u školskoj 2016/17. godini:

Učenici	OŠ "6.mart" Hadžići	OŠ "9.maj" Pazarić	OŠ "Hilmi ef. Šarić" Tarčin	OŠ "Hadžići" Hadžići	UKUPNO
1. Bez oba roditelja	0	0	0	0	0
3. Bez majke	2	4	5	4	15
4. Bez oca	11	10	9	6	36
5. Razvedeni roditelji	50	29	25	37	141
6. Kod staratelja	0	1	2	0	3
7. Porod. u stanju soc.potrebe	42	67	76	57	242
8. Vanbračna djeca	0	4	0	1	5
9. Smještaj u stanu soc.zaštite	0	0	0	0	0
10. Učenici sa posebnim potrebama	11	5	46	10	72

Bitno je napomenuti da je u svim školama nastava zastupljena sa adekvatnim stručnim kadrom, a na osnovu uvida u redovne izvještaje PPZ-a (Prosvjetno pedagoški zavod) o stručnom nadzoru nad radom škola i nastavnog kadra zapažaju se visoke ocjene savjetnika PPZ-a koji su vršili stručni nadzor.

Sve škole izdaju svoj list, te realizuju školske programe povodom određenih praznika, zašto je i Općina u skladu sa svojim mogućnostima i planiranim sredstvima pružala finansijsku podršku (sufinansiranje štampanja školskih listova).

Na kraju je bitno istaći da se sve osnovne škole (izuzev nove škole), i pored dosta učinjenog, još uvijek susreću sa brojnim problemima oko sanacije postojećeg prostora, posebno sanitarnih čvorova u centralnim objektima, zamjene dotrajalog inventara i nastavnih učila, odnosno nabavci nedostajućeg inventara i nastavnih pomagala, te zamjeni dotrajale stolarije. Ovaj problem je najizraženiji u JU OŠ „6. mart“ Hadžići. Menadžmenti škola su, osim redovnih poslova obezbjeđenja redovnog nastavnog procesa, svoje aktivnosti intenzivirali na iznalaženju sredstava za navedene potrebe putem aplikacija prema nadležnim ministarstvima i nekim nevladinim organizacijama. U ovim aktivnostima i Općina pruža adekvatnu podršku i potporu shodno svojim mogućnostima.

U sklopu prethodnog strateškog plana 2011-2015. realizovan je projekat izgradnje nove osnovne škole koja je otvorena i počela sa radom prvog septembra školske 2016/17. godine.

3.10.3. Srednje obrazovanje

Ova oblast je regulisana Zakonom o srednjem obrazovanju na nivou Kantona Sarajevo koji je i osnivač svih srednjih škola na svom području.

Na području općine Hadžići djeluje jedna srednjoškolska ustanova – JU Srednjoškolski centar Hadžići sa sljedećim zanimanjima:

- Gimnazija;
- Mašinska tehnička škola sa stručno-školskim zanimanjima;
- Građevinska tehnička škola sa stručno-školskim zanimanjima;
- Drvo – prerađivačka stručna škola;
- Tekstilna stručna škola;
- Trgovinska stručna škola;
- Stručna škola uslužnih djelatnosti;
- Poljoprivredno-prehrambena tehnička škola;
- Ugostiteljsko turistička tehnička škola.

Važniji podaci za SŠC dati su u prethodnim tabelama sa osnovnim obrazovanjem.

Na kraju vezano za obrazovanje bitno je istaći da Općina Hadžići iz svog Budžeta stipendira 40 učenika srednjih škola i 45 studenata. U daljem strateškom planiranju treba iznalaziti mogućnosti povećanja sredstava za stipendije, kako bi se povećali i broj stipendista i visina stipendija.

3.11. Zdravstvo i socijalna zaštita

3.11.1. Zdravstvena zaštita

Na području Općine Hadžići djeluje - radi četiri medicinske ustanove koje pružaju zdravstvene usluge stanovništvu-građanima Hadžića (prilog: Tabela br. 1).

Pregled zdravstvenih ustanova

Tabela br. 1

R/B	Naziv medicinske ustanove	Ukupno uposlenih	Stručna sprema			
			VSS	VŠS	SSS	NSS
1	Dom zdravlja Hadžići	104	47	4	53	-
2	Hitna pomoć, punkt Hadžići	3	1	-	2	
3	JU Zavod za zaštitu žena i materinstva, punkt Hadžići	7	2	1	3	1
4	Zavod za javno zdravstvo lokalitet Hadžići	2	-	-	2	

OJ Dom zdravlja Hadžići kao dio JU Domovi zdravlja Kantona Sarajevo, pruža primarnu i sekundarnu preventivnu zaštitu i dio specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite za stanovništvo općine Hadžići koja prema popisu stanovništva 2013. godine, broji 23.891 stanovnika. Zdravstvena zaštita pruža se na tri lokaliteta i to u Centralnom objektu u Hadžićima i područnim ambulantomama u Pazariću, Tarčinu i Binježevu.

Struktura stanovništva općine Hadžići prema starosti iznad 15 godine po godištimama i spolu:

Spol	UKUPNO	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54
	19 787	1 818	1 653	1 836	1 833	1 665	1 633	1 846	1 952
M	9 784	991	870	1 004	904	825	832	906	941
Ž	10 003	827	783	832	929	840	801	940	1 011

55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
1 673	1 320	887	662	602	293	114
822	621	375	289	240	122	42
851	699	512	373	362	171	72

PREGLED broja korisnika zdravstvenog osiguranja (stanje na dana 31.08.2010. godine)

Tabela br. 2

R/B	Kategorija	Pravni osnov (Zakon)	Broj korisn.	Uplata doprinosa
1.	Šehidske porodice	Zakon o dopunskim pravima boraca-branitelja Bosne i Hercegovine /Prečišćeni tekst/ («Sl.novine Kantona Sarajevo» br. 45/12 i 26/14)	47	Ministarstvo za boračka pitanja Kantona Sarajevo
2.	Ratni vojni invalidi	Zakon o dopunskim pravima boraca-branitelja Bosne i Hercegovine /Prečišćeni tekst/ («Sl.novine Kantona Sarajevo» br. 45/12 i 26/14)	35	Ministarstvo za boračka pitanja Kantona Sarajevo

3.	Demobilisani borci	Zakon o dopunskim pravima boraca-branitelja Bosne i Hercegovine /Prečišćeni tekst/ («Sl.novine Kantona Sarajevo» br. 45/12 i 26/14)	104	Ministarstvo za boračka pitanja Kantona Sarajevo
4.	Civilne žrtve rata	Zakon o socijalnoj zaštiti i zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom-prečišćeni tekst («Sl.novine KS», br: 38/14 i 38/16)	15	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice
5.	Raseljena lica	Zakon o raseljenim osobama-prognanicima i izbjeglicama i povratnicima u Kantonu Sarajevo-prečišćeni tekst «Sl.novine Kantona Sarajevo», broj: 27/05)	7	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice
6.	Djeca korisnici D.D. uzrasta do 15 godina	Zakon o socijalnoj zaštiti i zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom («Sl.novine Kantona Sarajevo», br: 38/14 i 38/16)	55 9	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice
7.	Lica starija od 65 godina	Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom-prečišćeni tekst („Sl. novine Kantona Sarajevo“ broj: 38/14 i 38/16)	75	Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice
8.	Lica u stanju socijalne potrebe	Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom-prečišćeni tekst („Sl. Novine Kantona Sarajevo“ broj: 38/14 i 38/16)	45	Općina Hadžići
	Ukupno:		392	

Zaštita porodice sa djecom i civilne žrtve rata

Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom propisano je da „za obavljanje poslova uprave iz oblasti zaštite civilnih žrtava rata i oblasti zaštite porodica sa djecom u prvom stepenu općinski načelnik organizacije Službe za upravu“.

Zaštita porodice sa djecom

U skladu sa zakonskom regulativom, porodica sa djecom može ostvariti slijedeće oblike zaštite:

1. dodatak na djecu,
2. naknada umjesto plaće ženi-majci u radnom odnosu za vrijeme dok odsustvuje sa posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta,
3. novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene-majke koja nije u radnom odnosu,
4. jednokratna pomoć za opremu novorođenog djeteta,
5. pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majku-dojilju,
6. smještaj djece uz osiguranu ishranu u ustanovama predškolskog odgoja i druga prava.

Zaštita civilnih žrtava rata

Civilne žrtve rata putem Općinske službe mogu ostvariti slijedeća prava:

- ličnu invalidninu ili mjesečno lično novčano primanje,
- dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica,
- ortopedski dodatak,
- porodičnu invalidninu.

Zaštita socijalno ugroženih kategorija

Služba socijalne zaštite Općine Hadžići (Centar za socijalni rad) u 2015. godini pružio je slijedeće oblike, mjere i usluge (Prilog: Tabela br. 3)

TABELARNI PREGLED

Oblika, mjera i usluga socijalne zaštite Službe socijalne zaštite Općine Hadžići za 2015. godinu

Tabela br. 3

R/B	OBLICI, MJERE I USLUGE	OSTVARENO U 2015. GOD.
I	Smještaj u drugu porodicu	7
II	Smještaj u dom za stara lica	5
III	Smještaj u druge ustanove socijalne zaštite	35
1.	Stalna novčana pomoć	18
2.	Novčana naknada za pomoć i njegu od strane druge osobe	336
3.	Novčana naknada za vrijeme čekanja na posao osobe sa psihičkim i fizičkim smetnjama	23
4.	Jednokratne novčane pomoći	99
5.	Izuzetne novčane pomoći	-
6.	Porodični smještaj	4
7.	Prava lica s invaliditetom (lična invalidnina, dodatak za njegu i pomoć od drugog lica i ortopedski dodatak)	1070
IV	Novčane pomoći (1+2+3+4+5+6+7)	1550
V	Subvencioniranje troškova dženaze-sahrane, ukopa	5
VI	Regulisanje prava na subvencioniranje troškova grijanja	107
VII	Mjere uključivanja u škole, specijalne škole i rehabilitacije	3
1.	Ostale usluge socijalnog i dr.stručnog rada	6510
2.	Regulisanje toplog obroka u javnim kuhinjama	135
VIII	USLUGE SOCIJALNOG RADA	6672
	UKUPNO (I+II+III+IV+V+VI+VII+VIII)	8384

3.12. Kultura i sport

3.12.1. Sport

Sport i fizička kultura predstavljaju višestruko značajnu komponentu stanja i razvitka svake društvene zajednice.

Nedvojbeno je pokazano da sport i fizička kultura jačaju individualne psiho - fizičke, moralne i karakterne osobine ličnosti, koje su pretpostavka za uspješnije radno i stvaralačko djelovanje.

Od stepena fizičke i radne sposobnosti stanovništva zavise efekti proizvodnih i stvaralačkih dobara, pa samim tim i nivo standarda društvene populacije.

Rezultati sportskih klubova i škola

Učenici Osnovnih škola iz Tarčina, Pazarića i Hadžića godinama na Kantonalnim takmičenjima osvajaju najbolje rezultate. Tako je bilo i u protekloj godini, posebno u atletskim disciplinama, te u košarci i odbojci.

Sportski tereni

Treba naglasiti da se i pored izvjesnih teškoća u proteklom periodu dosta učinilo na razvoju sporta i fizičke kulture, prvenstveno finansijskom podrškom organizovanom bavljenju sportom, a zatim i na izgradnji sportskih igrališta. Pored izgrađenih sportskih ploha u Binježevu, Kućicama, Gornjem Zoviku, Gradcu, Lukama, Resniku, Hadžićima, Pazariću, Lokvama, Tarčinu, Korči, Raštelici, Budmolićima, Vrbanji i Trznju, u narednom periodu bi trebalo nastaviti sa ovom tendencijom izgradnje sportskih ploha kako bi u što skorije vrijeme imali izgrađene sportske terene u svakoj mjesnoj zajednici.

Treba napomenuti da neke mjesne zajednice organizuju i tradicionalne nogometne turnire posvećene značajnim datumima i ličnostima na kojima učestvuje znatan broj ekipa (Binježevu, Donji Hadžići, Grivići i Tarčin).

Također i JU KSIRC Hadžići organizuje slične turnire kao što su bajramski turniri, ljetna liga u malom fudbalu itd.

Značajne rezultate u organizaciji, odnosno sanaciji i izgradnji sportskih igrališta daju sami klubovi, čiji su članovi, uključujući i uprave Klubova, samoinicijativno radili na izgradnji i uređenju terena što u mnogome olakšava rad sa djecom i same treninge.

Prema statističkim podacima Službe nadležne za oblast društvenih djelatnosti, angažovano je oko 1.200 sportista u Udruženjima iz domena sporta i rekreacije, što iznosi oko 5% u odnosu na broj stanovnika.

Organizacije u sportu - klubovi

Na području Općine Hadžići funkcionišu 24 organizacije i udruženja u sportu - klubovi koji okupljaju oko 1.200 učesnika registrovanih u svim starosnim dobima i u oba spola. Funkcionišu kao škole sporta i rekreacije ili se takmiče na zvaničnim prvenstvima u okviru strukovnih saveza. Takmičari hadžićkih klubova učesnici su najvećih sportskih manifestacija kao reprezentativci BiH u individualnim i kolektivnim sportovima ili sportskim granama.

ORGANIZACIJE U SPORTU

Sportovi sa loptom

1. Ženski rukometni klub "Hadžići"
2. Košarkaški klub "Bošnjak"
3. Fudbalski klub "Radnik"
4. Odbojkaški klub invalida –SID "Igman"
5. Škola fudbala „Bukovica“

Rang/oblik takmičenja

- Premijer liga BiH
- Premijer liga BiH
- Druga liga F BiH
- Prva liga BiH
- Novoformirano udruženje*

Borilački sportovi

1. Taekwondo klub "Zlatni ljljani"
2. Klub borilačkih vještina "Wizard"
3. Taekwondo klub "Centar"
4. Defendo academy
5. Karate klub „Hadžići“

- Državna prvenstva
- Državna prvenstva
- Državna prvenstva
- Međunarodna prvenstva
- Državna prvenstva

Ostali sportovi

1. Ski klub "Šavnici"	Državna prvenstva
2. Šahovski klub "Bjelašnica"	Prva liga BiH
3. Sport i rekreacija invalida	Kantonalni turniri
4. Ski skok klub	Državna prvenstva
5. Streljački klub "Igman"	Državna takmičenja
6. Lovačko društvo "Bjelašnica"	Rekreativno
7. SRD "Zujevina"	Rekreativno
8. Planinarsko društvo "Pazarić"	Rekreativno
9. Planinarsko društvo "Brezovača"	Rekreativno
10. Moto klub "Kondor"	Rekreativno
11. Fitnes klub „M-Gym“	Rekreativno
12. Konjički klub "Basqil"	Državna takmičenja
13. Stonoteniski klub "Ormanj"	Druga liga BiH
14. Atletski klub Sarajevo – sekcija Hadžići	Državna prvenstva

Značajnu podršku u radu i takmičarskim aktivnostima klubova, pružila je Općina dotacijama iz Budžeta. Na taj način, osiguran je veći ili najveći dio takmičarskih troškova.

Dio izdvojenih sredstava je osim za troškove rada i takmičenja usmjeren za nabavku potrebne opreme, te investiciona ulaganja u objekte.

Raspoloživi sportski objekti su u velikom procentu iskorišteni, a naročito se to odnosi na gradski fudbalski stadion, sportsku dvoranu i fiskulturne sale u osnovnim školama, koje pored domaćih, koriste i drugi klubovi i takmičari.

Treba istaći da rezultati klubova i takmičara znatno nadmašuju uložena sredstva u njihov rad, a sportski dometi postaju teškoća koju ne možemo uvijek finansijski adekvatno pratiti. Sasvim je sigurno da smo po tome rijetka sredina i da bi rezultati mogli biti još bolji, kada bi bile bolje materijalne pretpostavke.

3.12.2. Kultura

Kultura kao kompleksna društvena pojava obuhvata oblast duhovnog i materijalnog stvaralaštva i igra važnu ulogu u odgoju i obrazovanju, te očuvanju kulturne tradicije i temeljnih duhovnih i historijskih vrijednosti društva.

U nadležnosti Općine Hadžići kao lokalne jedinice samoupravnog djelovanja je osiguravanje osnovnih potreba stanovništva u oblasti kulture i obezbjeđenja potrebnih uslova za djelovanje i rad postojećih nosilaca kulturne nadgradnje, odnosno afirmacija i podrška u samostalnim ili zajedničkim projektima u okviru svoga djelovanja.

Uloga Općine kao institucije u kulturnom zbivanju na njenom području ogleda se kroz pokroviteljstvo kulturnih i kulturno-zabavnih manifestacija i učešća u organizovanju istih.

Subjekti iz oblasti kulture:

Javna ustanova Kulturno - sportski i rekreacioni centar Hadžići - KSIRC

Pored većine aktivnosti u oblasti sporta od kojih najveći dio pokrivaju termini za nastavu sporta učenika srednje škole i termini za rekreaciju, realizovane su i brojne aktivnosti iz oblasti kulture. Općina je u potpunosti finansijski podržala većinu kulturnih i sportskih manifestacija u JU KSIRC.

Multimedijalna sala Općine Hadžići

Sala je opremljena savremenom opremom za prikazivanje filmova, prostor je prilagođen za izvođenje pozorišnih predstava te je pogodna za veliki broj kulturnih dešavanja.

Udruženja iz oblasti kulture

KUD „Ivan - planina“ Tarčin

KUD „Bjelašnica“ Pazarić

KUD „Igman“ Hadžići

KUD „Mladi metalac“ Hadžići

Udruženje mladih „4.decembar“ Hadžići

Udruženje za afirmaciju kulture i umjetnosti „ARS POPULI“

Aktivnosti iz domena kulture iz oblasti obrazovanja

Na području općine Hadžići djeluju: dva vrtića, četiri osnovne škole, jedna srednja škola koje kroz nastavne i vannastavne aktivnosti doprinose općem razvoju i afirmaciji kulturne djelatnosti.

Predškolske ustanove

Predškolska ustanova u nizu obrazovnih institucija doprinosi kulturološkoj spoznaji djece u smislu uključivanja najmlađih u obliku umjetničkog rada primjerenog njihovom uzrastu.

Osnovne škole

Angažovanjem učenika i nastavnika kroz nastavne i vannastavne aktivnosti iz domena kulture postižu se pozitivni efekti kojima se ostavlja mogućnost učenicima nadgradnje u kulturološkom smislu. U kontekstu navedenog, učenici se opredjeljuju i angažuju za stvaralačko - koristan rad, i sl. Osnovni pokazatelji o stepenu angažovanosti učenika u aktivnostima iz domena kulture su broj i raznovrsnost sekcija kao i broj aktivnih učenika u njima. Pored redovnih aktivnosti u nastavnom i vannastavnom procesu, u cilju kulturološke nadgradnje učenicima je približen pojam iste kroz organizovane posjete kulturnim manifestacijama.

Bibliotečka djelatnost

U skladu sa Zakonom o bibliotečkoj djelatnosti Općina u okviru samoupravnog djelokruga između ostalog podstiče i stvara uslove za osnivanje školskih biblioteka i gradske biblioteke, te obezbjeđuje sredstva za zadovoljavanje potreba i interesa građana u bibliotečkoj djelatnosti. Biblioteka u sastavu JU Biblioteke grada Sarajeva u Hadžićima raspolaže knjižnim fondom od 5.700 književnih jedinica i cca 900 aktivnih članova. U strukturi korisnika usluga biblioteke većinu čine učenici osnovnih i srednjih škola, zatim penzioneri i studenti.

Kulturno - historijsko i prirodno naslijeđe

Kulturno - historijsko i prirodno naslijeđe Općine Hadžići je jedan od bitnih resursa kojima raspolaže Općina. Kroz valorizaciju i ispravan pristup aktivnostima identifikacije i zaštite kulturno - historijskih i prirodnih dobara, načinjen je značajan doprinos "izgradnji imidža Općine" kao turistički atraktivne destinacije na osnovu bogatog kulturno - historijskog i civilizacijskog naslijeđa na ovim prostorima. Komisija za historizaciju i kulturno-historijsko naslijeđe objedinila je te publikovala ove vrijednosti kroz djela „Monografija općine Hadžići“, „Toponimija“, a izvršen je i popis nekropola stećaka.

Dobri Bošnjani su ostavili najvrjednije i najuvjerljivije dokaze srednjovjekovnog života na ovom području. Na 43 nekropole stećaka, koliko ih je evidentirano popisom 2015. godine, nalazi se 730 srednjovjekovnih nadgrobnih spomenika – stećaka. Nekropola sa 152 stećka na Medvjedicama kod Tarčina predstavlja jednu od najvećih na području Kantona Sarajevo. Srednjovjekovni gradovi Gradac i Tuhelj su reprezentivi značaja ovog područja u srednjem vijeku.

Izgrađeno je Centralno spomen - obilježje ispred Općine Hadžići.

U narednom periodu potrebno je iznaći mogućnost sanacije i revitalizacije postojećih objekata i prostora iz oblasti kulture. Ovdje izdvajamo neophodno održavanje postojećih Domova kulture za nesmetan rad te održavanje proba KUD-ova i dr. u Pazariću i Tarčinu.

U oblasti kulture treba pružiti podršku programima kreativnog izražavanja u muzici, pozorištu, medijima (pozorišne predstave i koncerti), osim toga pomoći u radu školskih sekcija (dramska, recitatorska, likovna, folklorna, plesna, filmska, novinarska, arheološka i druge). Podržavati ekološke aktivnosti koje promoviraju odgovoran odnos prema prirodi i unapređenju kvaliteta ljudskog života. I na koncu podsticati projekte koji realizuju veću participaciju građana u predlaganju i donošenju odluka na lokalnoj razini, a također bitan segment podrške projekata koji podstiču veće učešće mladih u društvenom životu.

Ostale aktivnosti iz kulture

Hadžićko ljeto i izložba u Kulturnom centru Hadžići-Meram su postali prepoznatljivi kulturni događaji u Hadžićima.

3.12.3. Udruženja – nevladine organizacije

Na području Općine Hadžići registrovano je i prijavljeno Službi nadležnoj za oblast društvenih djelatnosti 46 udruženja, (organizacije, društva, klubovi ili druge asocijacije), čije djelovanje obuhvata širok spektar društvenog života i aktivnosti. Imajući u vidu različitosti u svome djelovanju sve ove organizacije i udruženja se mogu podijeliti u nekoliko kategorija, ovisno o programskom djelokrugu svojih aktivnosti i to:

- Klubovi, organizacije i društva iz domena sporta i rekreacije:
- Udruženje i organizacije iz domena kulture
- Udruženja i organizacije boračke populacije
(ova udruženja su nabrojana u prethodnim poglavljima)
- Nvladine humanitarne organizacije

1. Crveni križ – krst – Općinska organizacija Hadžići
2. HO MDD "MERHAMET" – Osnovni odbor Hadžići

Druge društvene organizacije, udruženja i društva:

1. Udruženje penzionera Hadžići
3. Udruženje Vatrogasno društvo Tarčin
4. Radio - amaterski klub „Hadžići“
5. Radio - amaterski klub „Futuro“
6. Udruženje “Rubin” Hadžići
7. Udruženje Odred izviđača "Igman" Hadžići,
8. GSS Hadžići
9. Udruženje pčelara „Koščan“
10. Udruženje pčelara „Hadžići“

3.12.4. Vjerske zajednice i objekti

Na području općine kao multietničke zajednice egzistiraju sve tri vjerske konfesije – zajednice sa pripadajućim vjerskim objektima u kojima vjernici slobodno upražnjavaju svoje vjerske potrebe/obrede.

- Islamska vjerska zajednica, organizirana kroz džemate koji djeluju u sklopu Medžlisa IZ Sarajevo kao pravnog subjekta. Vjernici u džematima svoje vjerske potrebe zadovoljavaju u vjerskim objektima – džamijama, odnosno mesdžidima u manjim naseljima
- Srpska pravoslavna crkva organizirana je u sastavu Srpske pravoslavne crkvene općine blažujsko – hadžićke, sa vjerskim objektima u Hadžićima i na Oseniku
- Rimokatolička crkva organizovana kroz Rimokatolički župni ured u Tarčinu sa pripadajućim objektom Župne crkve.

3.13. Lokalna uprava i njeni partneri

Lokalna samouprava podrazumijeva pravo i osposobljenost lokalne samouprave (općina i gradova) da, u granicama zakona reguliraju i upravljaju određenim javnim poslovima na osnovu vlastite odgovornosti i interesu lokalnog stanovništva.

Jedinica lokalne samouprave ima vlastite nadležnosti ustanovljene ustavom i zakonom i ima pravo slobodnog i samostalnog raspolaganja svojom imovinom u skladu sa zakonom.

Kao nivo vlasti koji je najbliži građanima, općinama su donošenjem Zakona o principima lokalne samouprave na nivou Federacije Bosne i Hercegovine data daleko veća ovlaštenja i nadležnosti, a samim tim nametnute i veće obaveze. Prijenos i povjeravanje novih poslova jedinicama lokalne samouprave trebalo bi biti praćeno dodjelom sredstava potrebnih za njihovo efikasno obavljanje. Zakon će u potpunosti biti implementiran kada viši nivoi vlasti, donesu, tj. usklade svoje zakone sa naprijed navedenim federalnim zakonom.

Poslove iz okvira vlastitih nadležnosti, kao i poslove iz okvira povjerenih poslova jedinice lokalne samouprave mogu obavljati i putem zajedničkih organa, službi, organizacija i institucija sa javnim ovlaštenjima i putem drugih vidova saradnje jedinica lokalne samouprave.

Organi jedinica lokalne samouprave su Općinsko vijeće i Općinski načelnik. Međusobni odnosi Vijeća i Načelnika zasnivaju se na principima međusobnog uvažavanja i saradnje, uz pojedinačnu odgovornost za ostvarivanje vlastitih nadležnosti i zajedničke odgovornosti za funkcionisanje jedinica lokalne samouprave.

Općinsko Vijeće Hadžići je predstavnički organ građana Općine i organ lokalne samouprave izabran na osnovu općeg biračkog prava na neposrednim izborima tajnim glasanjem na način određen Izbornim zakonom BiH.

Općinsko vijeće ima dvadeset sedam (27) vijećnika. Nadležnosti Općinskog vijeća utvrđene su zakonima i Statutom općine Hadžići. Statut, Budžet, Poslovnik i odluke Općinskog vijeća objavljuju se u Službenim novinama Kantona Sarajevo.

Općinsko vijeće radi na sjednicama koje su otvorene za javnost, a izuzetno može odlučiti da se neka pitanja razmatraju bez prisustva javnosti.

Rad i organizacija Općinskog vijeća regulisani su Poslovníkom, a etički principi i standardi ponašanja Kodeksom ponašanja izabranih predstavnika-vijećnika u Općinskom vijeću Hadžići.

Općinsko vijeće ima radna tijela, komisije koje mu pomažu u radu. Općinsko vijeće ima petnaest (15) komisija predviđenih Poslovníkom i jednu (1) komisiju predviđenu Kodeksom ponašanja izabranih predstavnika - vijećnika, a osim njih imenuje i razrješava i komisije predviđene zakonima: Općinsku izbornu komisiju, Drugostepeni organ za žalbe, Komisiju za sprovođenje javnog nadmetanja i Zdravstveni savjet.

Radi podrške u svom radu te za obavljanje i drugih poslova Općinsko vijeće je odlukom osnovalo i Stručnu službu za poslove Općinskog vijeća.

Općinski načelnik je nosilac izvršne vlasti Općine izabran na osnovu općeg biračkog prava na neposrednim izborima tajnim glasanjem na način određen Izbornim zakonom BiH. Općinski načelnik osigurava provođenje Zakona i drugih propisa viših nivoa vlasti, te Odluka i drugih akata Općinskog vijeća.

Općinski Načelnik je izvršni organ uprave, predstavlja Općinu i rukovodi svim službama za upravu koje zajedno sa Načelnikom čine Jedinostveni općinski organ uprave. Nadležnosti Općinskog načelnika utvrđene su Zakonom i Statutom Općine, dok je djelokrug rada, uz adekvatan opis poslova Općinskih službi za upravu, utvrđen Odlukom o organizovanju Općinskih službi za upravu. Općinski načelnik uređuje općinsku upravu i rukovodi organizacionim jedinicama (službama) djelotvorno i ekonomično, nadzire uredno obavljanje upravnih poslova i provodi njihovu raspodjelu po organizacionim jedinicama.

Radom službe upravlja pomoćnik Načelnika. Pomoćnici Načelnika čine zajedno Savjet Općinskog načelnika. Djelokrug i način rada savjeta načelnika uređuje se posebnim propisom koga donosi načelnik u skladu sa zakonom i Statutom Općine Hadžići.

Općinski načelnik je obrazovao Kabinet načelnika radi koordinacije pripremnih i izvršnih poslova općinske uprave i lokalne samouprave koji mu ujedno pomaže pri radu.

Općinski načelnik donosi opće akte iz svoje nadležnosti utvrđene zakonom i Statutom Općine, a to su: uredbe, naredbe, pravilnici i uputstva. On također donosi i pojedinačne akte utvrđene zakonom i Statutom iz njegove nadležnosti, kao što su rješenja, odluke, zaključci i dr.

Općinsko Pravobranilaštvo Općine Hadžići je državno tijelo koje poduzima mjere i pravna sredstva radi pravne zaštite imovine i imovinskih interesa Općine, njezinih organa i drugih organa koji se finansiraju iz budžeta Općine ili čiji je Općina osnivač. Pravobranilaštvo svoju funkciju vrši u skladu sa Ustavom, Zakonom, drugim propisima i općim aktima.

Radom Općinskog pravobranilaštva rukovodi Općinski pravobranilac.

Općinskog pravobranilaštva imenuje i razrješava Općinsko vijeće na prijedlog Općinskog načelnika.

Općinsko Pravobranilaštvo općine Hadžići osnovano je Odlukom Općinskog vijeća Hadžići iz 2008. godine, a počelo je sa radom 01.12.2011. godine.

Svoju funkciju Pravobranilaštvo, u najvećem broju slučajeva ostvaruje na sudu, gdje štiteći interese Općine, istu zastupa u parničnim, vanparničnim, izvršnim i drugim postupcima. Značajna je uloga Pravobranilaštva i u upravnim postupcima, kako u Općini tako i pred drugim organima uprave, kao i uloga davanja mišljenja u svim slučajevima predviđenim zakonom.

Odlukom o organizovanju službi za upravu Općine Hadžići i obrazovanju Kabineta načelnika koju donosi Općinski načelnik uređuje se organizacija Službi za upravu općine Hadžići, broj, nazivi i organizaciona struktura općinskih službi, djelokrug rada, rukovođenje i koordinacija rada, javnost rada, kao i druga pitanja od značaja za rad i funkcionisanje Općinskog organa uprave općine Hadžići.

Unutrašnja organizacija Općinskih Službi za upravu utvrđena je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji općinskih službi za upravu općine Hadžići.

Jedinstveni općinski organ uprave čine Općinski načelnik i službe za upravu i to:

- Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i zajedničke poslove,
- Služba za privredu, finansije i inspeksijski nadzor,
- Služba za imovinsko-pravne poslove, geodetske poslove i katastar nekretnina,
- Služba za prostorno uređenje, urbanizam i građenje,
- Služba za razvoj i stambeno-komunalne poslove,
- Služba za boračko-invalidsku, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, izbjegla i raseljena lica,
- Služba za civilnu zaštitu i mjesne zajednice,
- Kabinet općinskog načelnika.

Broj izvršilaca određen je prema vrsti, obimu i složenosti poslova uz osiguranje pune zaposlenosti svakog izvršioca i maksimalno korištenje njegovog stručnog znanja i drugih radnih sposobnosti. Sadašnje potrebe za brojem uposlenika, kao državnih službenika (VSS) tako i namještenika (VŠS, SSS, KV i NK) su u potpunosti zadovoljene.

Poslovanje iz djelokruga rada Općine Hadžići obavlja Općinski načelnik sa Službama za upravu, Općinskim pravobranilaštvom Općine Hadžići i Stručnom službom za poslove Općinskog vijeća. Navedeno poslovanje obavlja 87 uposlenika, od čega je 45 državnih službenika i 40 namještenika dok Općinski načelnik i Općinski pravobranilac ne spadaju u državne službenike. U skladu sa Zakonom o državnoj službi u Kantonu Sarajevo i Zakonom o namještenicima u F BiH državni službenici i namještenici imaju pravo i obavezu da se stručno obrazuju i profesionalno usavršavaju u cilju napredovanja u karijeri i što boljeg izvršavanja zadataka predviđenih opisom

svog radnog mjesta a u skladu sa potrebama i planom utvrđenim od strane organa državne službe. U skladu sa navedenim u međuvremenu je 10 namještenika steklo VSS tako da se kvalifikaciona struktura u Općini znatno poboljšala.

Osnovni cilj i zadatak uposlenika Općine Hadžići je pružanje usluga i stvaranje povoljnog ambijenta za razvoj lokalne zajednice. Krajnji korisnici usluga koje pruža općinska administracija su građani i ostali subjekti kojima treba biti pružena brza i potpuna usluga.

Kroz razne vidove edukacije, učešća na seminarima i obukama, a svakako i kroz kontinuirano stručno usavršavanje i obrazovanje koje je svaki uposleni dužan sam da provodi, te maksimalnim angažmanom na svom radnom mjestu, najveći broj uposlenih nastoji da svoj posao obavi kvalitetno, u skladu sa zakonima i propisima, što je moguće kvalitetnije, brže i efikasnije, a na puno zadovoljstvo svakog člana lokalne zajednice.

Kao rezultat takvih opredjeljenja, razvijen je sistem upravljanja kvalitetom (QMS), u skladu sa zahtjevima standard ISO 9001:2008 koji se koristi kao moćan alat u općinskim organima lokalne vlasti. Potvrdom da je proveden audit sistema upravljanja, te utvrđena usklađenost sa zahtjevima normi sistema ISO 9001:2008, u ostvarivanju lokalne uprave i samouprave, Općina Hadžići je u januaru 2012. godine, dobila certifikat ISO 9001:2008, ovjeren od certifikacijske kuće „Bureau Veritas” iz Rijeke, Republika Hrvatska. To je bila kruna napornog rada rukovodstva i uposlenika Općine čime se dostigao željeni nivo kvaliteta usluga.

Stanje informatičke tehnologije u općinskoj administraciji je zadovoljavajuće čime su zadovoljene potrebe savremene lokalne samouprave kojoj težimo. Napredak je ostvaren jer je izvršeno umrežavanje postojećih kompjutera u svim kancelarijama u jedinstven informatički sistem sa centralnim serverom što se odrazilo na povećanje zadovoljstva korisnika usluga.

U strukturi stanovnika prevladavaju tzv. socijalne kategorije koje često imaju potrebe za ovjeravanje velikog broja dokumenata te je uslijed nedostatka adekvatnih tehničkih uslova, kao i skućenog prostora dolazilo je do velikih gužvi u holu zgrade Općine a što se bitno odražavao na efikasnost pružanja usluga građanima. Radi premoštenja navedenih problema te ustroja bolje i efikasnije administracije uspostavljen je sistem elektronskih usluga, na veliko zadovoljstvo kako korisnika usluga tako i uposlenih, uređena je i šalter sala sa tehničkom opremom čime se znatno poboljšala efikasnost i kvalitet u pružanju usluga čime su izbjegnute gužve i duža čekanja u redu za usluge koje se pružaju.

Na području općine Hadžići, kao obavezan oblik mjesne samouprave putem kojih građani sudjeluju u odlučivanju o poslovima iz samoupravnog djelokruga i lokalnim poslovima koji neposredno i svakodnevno utiču na njihov život i rad osnovano je 17 mjesnih zajednica i to: Hadžići Centar, Binježevo, Donji Hadžići, Žunovnica, Drozgometva, Grivići, Mokrine, Pazarić, Lokve, Osenik, Tarčin, Luke, Raštelica, Duranovići, Budmolići, Trzanj i Miševići.

Građani također aktivno učestvuju u utvrđivanju prioriteta prilikom izrade planova razvoja i budžeta lokalne samouprave, kao i u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou gdje kroz učešće u javnim raspravama imaju priliku da na ista daju svoje primjedbe.

Primjena Zakona o slobodi pristupa informacijama je na najvišem nivou, tako da se svi zahtjevi rješavaju u zakonom propisanom roku (15 dana), ukoliko se radi o informaciji koja je pod kontrolom organa uprave Općine Hadžići. U cilju što bolje implementacije ovog zakona Općina

je odštampala Vodič za podnosiocje zahtjeva i Index-Registar koji se odnosi na informacije koje su u posjedu Općine Hadžići koji su dostupni korisnicima usluga.

Također, Općina ima dobro uređenu zvaničnu općinsku WEB stranicu www.hadzici.ba/ koja se redovno ažurira novim informacijama, a i štampa se i izdaje Informativni Bilten Općine Hadžići kojim se građani obavještavaju o svim značajnim događajima na području Općine.

3.14. Civilna zaštita

U oblasti civilne zaštite stalni strateški cilj je smanjenje faktora ranjivosti i jačanje kapaciteta za ublažavanje posljedica od prirodnih ili drugih nesreća. Zaštita i spašavanje građana koji stalno ili povremeno borave na području općine Hadžići kao zaštita i spašavanje materijalnih dobara od prirodnih, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća, osposobljavanje ljudskih resursa i podizanje nivoa materijalnih kapaciteta je stalni zadatak. Osloncem na postojeću razvijenost upravnih i operativno-stručnih organa i svih struktura zaštite i spašavanja u potpunosti funkcionalno integrisati elemente sistema zaštite i spašavanja u organima uprave i drugim javnim ustanovama, u oblasti protivpožarne zaštite i vatrogastva, higijensko-epidemiološkoj, veterinarskoj i zdravstvenoj oblasti kao i u okviru drugih pravnih lica od značaja za zaštitu i spašavanje, a sve u cilju pripravnosti i bolje spremnosti za uspješan odgovor na prijetnje od prirodnih ili drugih nesreća.

U tom smislu akcenat je na provođenju preventivnih mjera zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara ali i jačanje kapaciteta za operativno i asanaciono reagovanje u slučaju nastanka prirodnih ili drugih nesreća.

Učešće u realizaciji mjera zaštite i spašavanja, sanacija klizišta po godišnjim prioritetima i uspostavljanje sistema radio komunikacija su strateška opredjeljenja civilne zaštite.

Također, obzirom na privredni i turistički razvoj općine Hadžići, izdvaja se potreba realizacije projekata deminiranja ugroženih površina od minsko-eksplozivnih sredstava koji će se izvršavati u skladu sa već izrađenim projektima od strane nadležnih institucija, usvojenim godišnjim prioritetima i raspoloživim finansijskim sredstvima kako od strane općine Hadžići tako i vladinih i nevladinih organizacija.

4. SWOT ANALIZA

SWOT analiza predstavlja teoretski okvir za analizu trenutnog stanja neke zajednice ili subjekta, kao i okvir koji služi za iznalaženja načina za unaprjeđenje postojećeg stanja. SWOT analiza predstavlja skraćenicu engleskih riječi **Strengths** što znači snage, **Weaknesses** – slabosti. **Opportunities** – mogućnosti i **Threats** – prijetnje. Svi ovi faktori se dijele na unutarnje na koje je moguće djelovati i vanjske, eksterne faktore okruženja na koje je teško efikasno utjecati. Unutarnji faktori su snage i slabosti, dok su vanjski faktori mogućnosti i prijetnje. Pri tome je suština ove analize da se unutarnjim snagama poništavaju vanjske prijetnje, dok se vanjske šanse ili mogućnosti koriste za prevazilaženje unutarnjih slabosti.

Odbor za izradu Strategije razvoja općine Hadžići je uradio SWOT analizu i iskoristio je prilikom definisanja Strateških opredjeljenja i Operativnih ciljeva. Prilikom izrade analize tim je došao do slijedećih rezultata:

4.1. Snage

- povoljan geostrateški položaj,
- klimatska i ambijentalna privlačnost i ekološka nezagađenost,
- blizina velikim potrošačkim centrima i posebno blizina glavnog grada,
- blizina i komunikacijska povezanost sa putnim i željezničkim pravcima, kao i blizina aerodroma,
- društvena i nacionalna lepeza različitosti kultura i običaja,
- razvijena komunalna infrastruktura: putevi, željeznica, vodovodna, elektro i gasovodna mreža, rasvjeta i sl,
- urbaniziran prostor,
- postojanje industrijskih zona,
- postojanje preduzeća sa povoljnim referencama,
- općina tradicionalno prepoznatljiva po proizvodnji u drvnoj industriji, proizvodnji bezalkoholnih pića i u novije vrijeme po prehrambenoj industriji,
- značajni industrijski potencijali (moderne fabričke hale, magacini, skladišni prostori),
- izgrađene industrijske zone sa svom potrebnom infrastrukturom,
- solidno poslovanje malih i srednjih preduzeća,
- preduvjeti za razvoj poljoprivrede (poljoprivredno zemljište, stočni fond, poljoprivredna mehanizacija, organiziran otkup i prerada ljekovitog bilja, registrirana poljoprivredna zadruga, udruženje poljoprivrednih proizvođača),
- postoje uvjeti za projekte stanogradnje,
- mogućnost za razvoj turizma: prirodne ljepote, atraktivna izletišta, olimpijske planine Igman i Bjelašnica,
- značajan ljudski potencijal (raspoloživa i stručna radna snaga),
- otvoreno i značajno iskustvo u radu sa ino-partnerima,
- postojanje sportskih klubova i dobre mogućnosti za razvoj sporta,
- veći broj udruženja iz oblasti kulture, postoje prostori za održavanje kulturnih manifestacija,

- pozitivni rezultati u implementaciji imovinskih zakona i stvaranje uvjeta za održivi povratak,
- postoje lokalni mediji,
- značajan potencijal u obnovljivim izvorima električne energije (vjetar, gas i sl.),
- dobra bezbjedonosna situacija na području općine,
- dobra mreža osnovni i srednjih školskih ustanova i blizina Univerzitetskog centra u Sarajevu,
- dobri šumski resursi,
- povoljni uslovi za proizvodnju zdrave hrane.

4.2. Slabosti

- proces privatizacije nije dao očekivane rezultata,
- nedostatak investicija,
- nedostatak finansijskih sredstava i nepostojanje odgovarajućih namjenskih fondova,
- veliki broj nezaposlenih i loša kvalifikaciona struktura zaposlenih,
- spori procesi tranzicije,
- nizak nivo iskorištenosti raspoloživih potencijala,
- nedovoljno iskorišteni objekti bivše vojne industrije,
- imovinsko-pravna nadležnost za potencijalna izletišta,
- apatija i nizak nivo svijesti građana, prioritet na lokalnom i vlastitom interesu,
- slabosti u pravnoj regulativi u oblasti ekonomije, finansija i poreza,
- nedostatak stranog kapitala za investicije na području općine,
- minirane površine,
- otežana komunikacija sa privrednim subjektima (preduzećima),
- loša ekonomska moć stanovništva.

4.3. Šanse

- političke reforme u državi,
- pripadnost Sarajevskom kantonu,
- investicijske i druge mogućnosti koje pruža SERDA (Sarajevska razvojna agencija),
- industrijska tranzicija,
- aktivnosti u sferu turizma,
- općina je privlačna za domaće i strane investitore,
- reforme u oblasti školstva (Bolonjski proces u visokom obrazovanju),
- transportne komunikacije u i u okruženju lokalne zajednice (aerodrom, magistralni i regionalni putevi, željeznica, putne komunikacije sa susjednim državama, koridor Vc),
- blizina sjedišta javnih korporacija, ambasada, diplomatskih i konzularnih predstavništava, predstavništava internacionalnih kompanija i sl.,
- blizina sajamskih, kongresnih, turističkih i izložbenih centara,
- blizina atraktivnih turističkih destinacija,
- saradnja sa susjednim općinama i mogućnost povezivanja sa okruženjem,
- jačanje regionalne saradnje i mogućnost povezivanja sa europskim zemljama regiona,

- pozitivni efekti urbanizacije šireg prostora,
- mogućnost komuniciranja sa donatorima i investitorima,
- razvoj metalne industrije u i u okruženju lokalne zajednice,
- olimpijske planine kao regionalni centri turizma,

4.4. Opasnosti

- nedostatak državne strategije razvoja,
- politička nestabilnost šireg područja,
- složen politički sistem u državi,
- preglomazan administrativni aparat,
- ispolitiziranost svih sfera života,
- loša državna politika strukturalnog prilagođavanja aktuelnim zbivanjima u zemlji,
- izostanak koordinacije na državnom, entitetskom i među-kantonalmom nivou,
- sporo donošenje zakona zbog neusaglašavanja stavova na državnom i entitetskom nivou,
- neusaglašenost poreske politike i stalne promjene poreskog sistema,
- loša implementacija privatizacije,
- evidentan izlazak BiH iz fokusa interesovanja međunarodne zajednice,
- neadekvatna koordinacija između politike, privrede i školstva,
- negativan utjecaj ukupne politike na poslovne aktivnosti,
- sporo suzbijanje kriminala, maloljetničke delikvencije i bujanje sive ekonomije i crnog tržišta,
- nedovoljno povjerenje u institucije sistema (tužilaštvo, pravosuđe i sl.),
- globalizacija tržišta i neusklađenost plasmana robe koja potiče iz uvoza u odnosu na domaću proizvodnju,
- kvalitet roba i usluga uglavnom nije u skladu sa evropskim standardima,
- globalna svjetska ekonomska kriza i recesija,
- teška socioekonomska situacija, štrajkovi, stečaji i likvidacije firmi,
- neadekvatna podrška poduzetnicima sa višeg nivoa vlasti,
- komplikovane procedure samozapošljavanja,

Kao rezultat urađene analize proizašla je jasna Vizija razvoja općine kao misao vodilja za sve strukture općine u njenom daljnjem razvoju:

5. VIZIJA RAZVOJA OPĆINE HADŽIĆI

Općina Hadžići će težiti razvoju koji će obezbjediti uslove za izgradnju industrijsko-energetskih i turističkih kapaciteta, proizvodnju zdrave hrane uz poštivanje svih standarda zaštite životne sredine sa ciljem da postane ekološki zaštićena općina, ugodna za život svih njenih stanovnika.

6. STRATEŠKA OPREDJELJENJA SA OPERATIVNIM CILJEVIMA

STRATEŠKA OPREDJELJENJA	1. Izrada Prostorno-planskih dokumenata za intenzivan razvoj Općine u svim oblastima	2. Obezbjedivanje uslova za razvoj privrede	3. Izgradnja infrastrukture	4. Obezbjedjenje uslova za primjenu standarda životne okoline	5. Obezbjedjenje uslova za poboljšanje društvenog standarda	6. Odgovorna i efikasna lokalna uprava
OPERATIVNI CILJEVI	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izmjene i dopune postojećih zakonskih propisa i donošenje novih iz nadležnosti lokalne zajednice, 2. Izmjene, dopune i izrada novih prostorno-planskih dokumenata, 3. Izrada adresnog registra i geoinformacionog sistema. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Privođenje krajnjoj namjeni postojećih industrijskih zona, 2. Stvaranje uslova za razvoj energetskih kapaciteta (vjetroenergija i hidropotencijali 3. Stvaranje uslova za aktiviranje turističkih potencijala, 4. Podrška razvoju poljoprivrede. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izgradnja infrastrukturnih objekata za snabdijevanje pitkom vodom, 2. Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija putne infrastrukture 3. Nastavak izgradnje gasne mreže, 4. Izgradnja ostale infrastrukture (električna energija, PTT usluge, javna rasvjeta, itd.), 5. Odvođenje otpadnih voda, 6. Regulacija korita rijeka i potoka na području općine. 7. Obezbjediti resurse za kvalitetno održavanje ekosistema i deminiranje. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacija planskih zadataka utvrđenih LEAP-om. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poboljšanje zdravstvene zaštite građana, 2. Poboljšanje uslova u oblasti obrazovanja, 3. Poboljšanje uslova u oblasti kulture, 4. Poboljšanje uslova u oblasti sporta. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Implementacija odredaba Standarda ISO 9001:2008 i uvođenje Standarda ISO 9001:2015 2. Upravljanje projektom (razvijanje kapaciteta lokalne zajednice). 3. Jačanje uloge mjesnih zajednica.

7. STRATEŠKA OPREDJELJENJA SA OPERATIVNIM CILJEVIMA I KONKRETNIM PROJEKTIMA

OPERATIVNI CILJ 1.1.	OPERATIVNI CILJ 1.2.	OPERATIVNI CILJ 1.2.
Izmjene i dopune postojećih zakona i donošenje novih propisa	Izmjene, dopune i izrada novih prostorno-planskih dokumenata.	Izrada adresnog registra i geoinformacionog sistema

PROJEKTI:

- 1. Regulacioni plan „Bosnić polje Hadžići“;**
- 2. Regulacioni plan „Privredna zona Hadžići“;**
- 3. Regulacioni plan „Sportsko rekreacioni centar Tarčin“;**
- 4. Izrada adresnog registra kao dijela Geoinformacionog sistema;**
- 5. Geoinformacioni sistem-jedinstvena baza svih geoprostornih podataka.**

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 2.
Obezbjeđivanje uslova za razvoj privrede

OPERATIVNI CILJ 2.1.	OPERATIVNI CILJ 2.2.	OPERATIVNI CILJ 2.3.	OPERATIVNI CILJ 2.4.
Privodenje krajnjoj namjeni postojećih industrijskih zona	Stvaranje uslova za razvoj energetskih kapaciteta (vjetroenergija i hidropotencijali)	Stvaranje uslova za aktiviranje turističkih potencijala	Podrška razvoju poljoprivrede

PROJEKTI:

- 1. Infrastrukturno uređenje industrijskih zona;**
- 2. Izrada studije hidropotencijala i mogućnosti korištenja vjetroenergije;**
- 3. Intenzivan razvoj turizma i Obilježavanje turističkih lokacija;**
- 4. Razvoj poljoprivrede.**

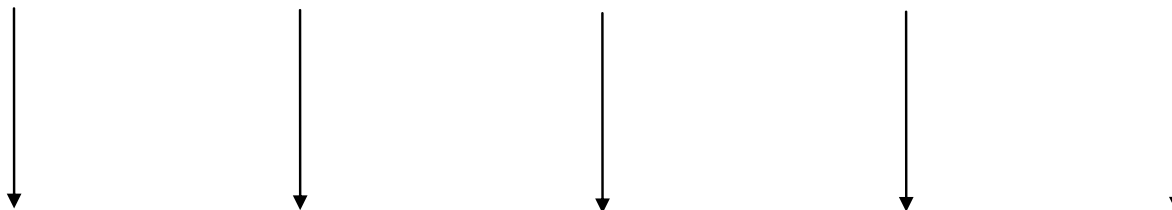
STRATEŠKO OPREDJELJENJE 3.
Izgradnja infrastrukture

OPERATIVNI CILJ 3.1.	OPERATIVNI CILJ 3.2.	OPERATIVNI CILJ 3.3.	OPERATIVNI CILJ 3.4.	OPERATIVNI CILJ 3.5.	OPERATIVNI CILJ 3.6.	OPERATIVNI CILJ 3.7.
Izgradnja infrastrukturnih objekata za snabdijevanje pitkom vodom	Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija putne infrastrukture	Nastavak izgradnje gasne mreže	Izgradnja ostale infrastrukture (električna energija, PTT usluge, javna rasvjeta, itd.)	Odvodenje otpadnih voda	Regulacija korita rijeka i potoka na području općine	Obezbijediti resurse za kvalitetno održavanje eko sistema i deminiranje

PROJEKTI:

- 1. Poboljšanje vodosnabdijevanja na području općine Hadžići;**
- 2. Asfaltiranje i rekonstrukcija lokalnih puteva;**
- 3. Izgradnja gasne mreže na području općine Hadžići;**
- 4. Izgradnja i rekonstrukcija javne rasvjete;**
- 5. Izgradnja fekalne kanalizacije sa pratećim postrojenjima na području općine Hadžići;**
- 6. Regulacija vodotoka;**
- 7. Deminiranje područja zagađenog MES-om i NUS-om.**

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 4.
Obezbjedenje uslova za primjenu standarda životne okoline

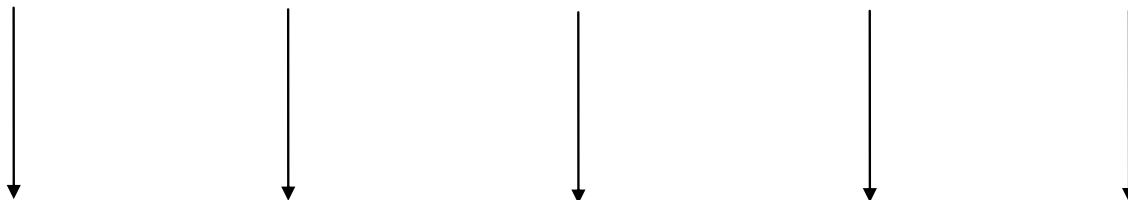

OPERATIVNI CILJ 4.1.
Realizacija planskih zadataka utvrđenih LEAP-om

PROJEKTI:

- 1. Izrada i implementacija novog LEAP-a Općine Hadžići.**

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 5.
Obozbjeđenje uslova za poboljšanje društvenog standarda

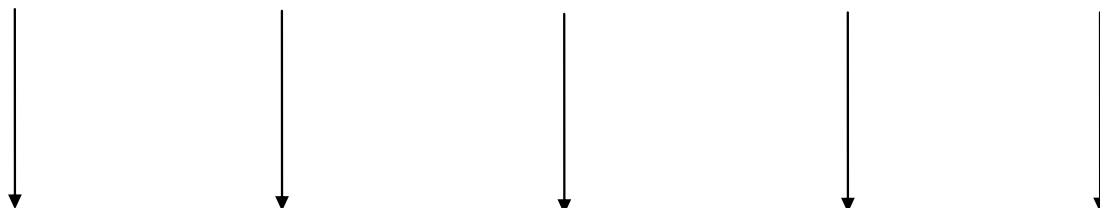

OPERATIVNI CILJ 5.1.	OPERATIVNI CILJ 5.2.	OPERATIVNI CILJ 5.3.	OPERATIVNI CILJ 5.4.
Poboljšanje zdravstvene zaštite građana	Poboljšanje uslova u oblasti obrazovanja	Poboljšanje uslova u oblasti kulture	Poboljšanje uslova u oblasti sporta

PROJEKTI:

1. Poboljšanje energetske efikasnosti Centralnog objekta Doma zdravlja Hadžići;
2. Poboljšanje uslova za provođenje aktivnosti u ustanovama predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja;
3. Poboljšanje uslova obrazovanja u oblasti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja (formalno i neformalno obrazovanje);
4. Centar za ekonomsko osnaživanje žena;
5. Izgradnja sportskih ploha;
6. Izgradnja zatvorenog bazena.

STRATEŠKO OPREDJELJENJE 6.
Odgovorna i efikasna lokalna uprava

OPERATIVNI CILJ 6.1	OPERATIVNI CILJ 6.2	OPERATIVNI CILJ 6.3
Implementacija odredaba Standarda ISO 9001:2008 i uvođenje Standarda ISO 9001:2015	Upravljanje projektom (razvijanje kapaciteta lokalne zajednice)	Jačanje uloge mjesnih zajednica

PROJEKTI:

- 1. Održavanje Standarda upravljanja kvalitetom ISO 9001:2008 i uvođenje ISO 9001:2015;**
- 2. Poboljšanje efikasnosti javne uprave.**

PRILOZI:

- Projekti

PROJEKAT BROJ 1.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izrada prostorno – planskih dokumenata za intenzivan razvoj općine u svim oblastima	
OPERATIVNI CILJ	Izmjene i dopune i izrada novih prostorno – planskih dokumenata	
PROJEKAT	Regulacioni plan "Bosnić polje" Hadžići	
LOKACIJA	Hadžići	
KRATAK OPIS	Očuvanu i neizgrađenu lokaciju koja veže uz uže urbano područje obraditi planski.	
CILJ PROJEKTA	Plansko uređenje prostora uz poštivanje najviših standarda tehničkih i estetskih standarda	
OČEKIVANI REZULTATI	Novi lokacije, funkcionalniji i planski pristup prostoru	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Inicijativa za izradu Regulacionog plana Hadžići	Općina Hadžići Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo	2017. i 2018. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2018. godina
Korisnici – uključujući i njihov broj	Stanovnici prije svega naselja Hadžići i ostali stanovnici Općine Hadžići i novi potencijalni investitori	
Procjena vrijednosti	Izrada projekta i svih uslova za izradu projekta cca 20.000,00 KM	
IZVOR FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	20.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 2.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izrada prostorno – planskih dokumenata za intenzivan razvoj općine u svim oblastima	
OPERATIVNI CILJ	Izmjene i dopune i izrada novih prostorno – planskih dokumenata	
PROJEKAT	Regulacioni plan"Privredna zona Hadžići" Hadžići	
LOKACIJA	Hadžići	
KRATAK OPIS	Stvoriti uslove za izgradnju nove privredne zone	
CILJ PROJEKTA	Plansko uređenje prostora uz poštivanje najviših tehničkih i estetskih standarda	
OČEKIVANI REZULTATI	Nove lokacije, funkcionalniji i planski pristup prostoru	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Inicijativa za izradu Regulacionog plana Hadžići	Općina Hadžići Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo	2017. i 2018. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017. – 2018. godina
Korisnici – uključujući i njihov broj	Stanovnici prije svega naselja Hadžići i ostali stanovnici Općine Hadžići i novi potencijalni investitori	
Procjena vrijednosti	Izrada projekta i svih uslova za izradu projekta cca 33.800,00 KM	
IZVOR FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	33.800,00 KM	

PROJEKAT BROJ 3.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izrada prostorno – planskih dokumenata za intenzivan razvoj općine u svim oblastima	
OPERATIVNI CILJ	Izmjene i dopune i izrada novih prostorno – planskih dokumenata	
PROJEKAT	Regulacioni plan "Sportsko rekreacioni centar Tarčin" Tarčin	
LOKACIJA	Tarčin	
KRATAK OPIS	Očuvanu i neizgrađenu lokaciju koja veže uz uže urbano područje obraditi planski, dati joj namjenu prema nosivosti tla lokacije.	
CILJ PROJEKTA	Plansko uređenje prostora uz poštivanje najviših tehničkih i estetskih standarda	
OČEKIVANI REZULTATI	Nove lokacije, funkcionalniji i planski pristup prostoru	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Inicijativa za izradu Regulacionog plana Hadžići	Općina Hadžići Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo	2017. i 2018. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2018. godina
Korisnici – uključujući i njihov broj	Stanovnici prije svega naselja Tarčin i ostali stanovnici Općine Hadžići i novi potencijalni investitori	
Procjena vrijednosti	Izrada projekta i svih uslova za izradu projekta cca 26.000,00 KM	
IZVOR FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	26.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 4.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izrada prostorno – planskih dokumenata za intenzivan razvoj općine u svim oblastima	
OPERATIVNI CILJ	Izrada adresnog registra i geoinformacionog sistema	
PROJEKAT	Izrada adresnog registra kao dijela Geoinformacionog sistema	
LOKACIJA	Općina Hadžići	
KRATAK OPIS	Realizacija projekta izrade adresnog registra na području općine Hadžići, podrazumijeva: snimanje postojećeg stanja, izradu nacrtu plana označavanja zgrada – stambenih jedinica kućnim brojevima, administrativnu dodjelu kućnih brojeva i označavanje na terenu s registracijom podataka o izvršenom označavanju u adresni registar	
CILJ PROJEKTA	Određeni kućni brojevi i nazivi ulica na terenu s registracijom podataka o izvršenom označavanju u adresni registar	
OČEKIVANI REZULTATI	Sređena situacija na terenu, dodijeljeni kućni brojevi i nazivi ulica i registrovani u adresnom registru	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu lakše i brže pronalaženje tačne lokacije, a time i podizanje nivoa zadovoljstva stanovništva	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI	2017 – 2019. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017. godina
Izvođenje radova	U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama, izabrani izvođač	2017. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Stanovništvo cijelog područja općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	80.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	80.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 5.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izrada prostorno – planskih dokumenata za intenzivan razvoj općine u svim oblastima	
OPERATIVNI CILJ	Izrada adresnog registra i geoinformacionog sistema	
PROJEKAT	Geoinformacioni sistem-jedinstvena baza svih geoprostornih podataka	
LOKACIJA	Općina Hadžići	
KRATAK OPIS	Realizacija projekta izrade jedinstvene baze geoprostornih podataka na području općine Hadžići, podrazumijeva: unos i ažuriranje skupova prostornih podataka o digitalnim geodetsko-topografsko-kartografskim podlogama, prostornim planovima i drugim planskim dokumentima, prirodnim resursima, stanovništvu, infrastrukturnim sistemima, graditeljskom i prirodnom nasljeđu, ugrožavanju okoliša, plavnim područjima, požarištima, privredi, društvenim djelatnostima, turizmu, komunalnim djelatnostima, građevinskom zemljištu i drugim podacima koji su od značaja za planiranje i održavanje jedinstvenog informacionog sistema	
CILJ PROJEKTA	Uspostavljanje jedinstvene baze geoprostornih podataka za teritoriju cijele općine Hadžići	
OČEKIVANI REZULTATI	Jedinstvena baza geoprostornih podataka, koja će biti dostupna svim službama u općini, a određeni podaci i svim ostalim građanima	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu: unaprijeđena razmjena podataka, brži i lakši pristup podacima, lakše uspostavljanje sigurnosti podataka, smanjenje troškova održavanja, transparentna prezentacija svih podataka putem interneta	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI	2017 – 2020. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017. godina
Izvođenje radova	U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama, izabrani izvođač	2017-2020. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Općinske službe i stanovništvo cijelog područja općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	34.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	34.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 6.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjedenje uslova za razvoj privrede	
OPERATIVNI CILJ	Privođenje krajnjoj namjeni postojećih industrijskih zona	
PROJEKAT	Infrastrukturno uređenje industrijskih zona	
LOKACIJA	Područje općine Hadžići	
KRATAK OPIS	Nastavak izgradnje infrastrukture na lokalitetu industrijskih zona Mrđanović polje, Privredna zona Hadžići, te revitalizacija neiskorištenih potencijala TRZ Hadžići	
CILJ PROJEKTA	Stvaranje uslova za izgradnju privrednih objekata na području općine Hadžići	
OČEKIVANI REZULTATI	Izgradnja novih privrednih kapaciteta	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Otvaranje novih radnih mjesta	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI	2017 – 2021. GODINA
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2021. GODINA
Izvođenje radova	U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama izvršit će se odabir izvođača	2017 – 2021. GODINA
Broj krajnjih korisnika projekta	Stanovništvo općine Hadžići i privredni subjekti	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	2.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	1.000.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO	1.000.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 7.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjeđenje uslova za razvoj privrede	
OPERATIVNI CILJ	Stvaranje uslova za razvoj energetske kapaciteta (vjeteroenergija i hidropotencijali)	
PROJEKAT	Izrada studije hidropotencijala i mogućnosti korištenja vjeteroenergije	
LOKACIJA	Područje općine Hadžići	
KRATAK OPIS	U saradnji sa Ministarstvom privrede Kantona Sarajevo izraditi potrebne studije kako bi se stvorili uslovi za razvoj energetske kapaciteta obnovljivih izvora energije, kao npr. vjetro - elektrane na Ivanu, ali i na Vjetrenim vratima na Bjelašnici i drugim lokacijama, te hidroenergetski potencijal na vodotocima općine Hadžići.	
CILJ PROJEKTA	Izraditi potrebne studije kako bi se stvorili uslovi za razvoj energetske kapaciteta obnovljivih izvora energije.	
OČEKIVANI REZULTATI	Izgradnja novih privrednih kapaciteta obnovljivih izvora energije	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Povećanje energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI	2017 – 2021. GODINA
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2021. GODINA
Izvođenje radova	U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama izvršit će se odabir izvođača	2017 – 2021. GODINA
Broj krajnjih korisnika projekta	građani Općine Hadžići, energetska zajednica	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	200.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	100.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO	100.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 8.

PODRUČJE	OPĆINA HADŽIĆI KANTONA SARAJEVO FEDRACIJA BiH	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjedenje uslova za razvoj privrede	
OPERATIVNI CILJ	Stvaranje uslova za aktiviranje turističkog potencijala	
PROJEKAT	Intenzivan razvoj turizma i Obilježavanje turističkih lokacija	
LOKACIJA	općina Hadžići	
KRATAK OPIS PROJEKTA	Na Igmanu i Bjelašnici napraviti brendiranu sportsko – turističku i rekreativnu ponudu. U tu svrhu iskoristiti i veliki neiskorišteni prostor neperspektivne vojne imovine, kasarne Žunovnica, obezbijediti potrebne projektno-planske dokumentacije za izgradnju zimskih turističkih i sportsko-rekreativnih objekata na Igmanu i sjevernim padinama Bjelašnice, te primarno raditi na razvoju zimskog turizma za šta imamo najbolje pretpostavke, ali isto tako, značajan akcenat staviti na razvoj seoskog i eko turizma. Stvaranje uslova za posjete lokacijama koje su prema podacima dobivenim od interesnih grupa (turisti, privrednici, turistička zajednica i agencije...) zanimljive za posjetu i obilazak, te na taj način olakšati potencijalnim posjetiteljima obilazak lokacija kao što su (pećina Megara, lokalitet Laništa, stari hrast, stećci, stare građevine, biciklističke i planinarske staze,...) a sa svrhom posjete koja bi imala karakter: turističke, didaktičke, sportske, rekreativne, obrazovne, speleološke i sl.	
CILJ PROJEKTA	Obilaskom turističkih lokacija posjetiocima ponuditi jedinstveno iskustvo u smislu speleološkog turizma, uz mogućnost konzumacije zdrave, ekološki proizvedene hrane, biljnog i životinjskog porijekla, uz mogućnosti planinskog i šumskog rekreacionog turizma.	
OČEKIVANI REZULTATI	Pružanje jedinstvene usluge planinskog i zimskog turizma; Zapošljavanje lokalnog stanovništva; Obrazovanje i informisanje mladih o značaju biljnog i životinjskog svijeta u održanju planete zemlje („Djeluj lokalno, misli globalno“); Naučno – istraživačke, rekreativne, izletničke svrhe i slično.	
OPRAVDANOST PROJEKTA	<ul style="list-style-type: none"> - Uz odgovarajuću podršku učesnika u implementaciji i održavanju projekta, moguće je trajno zadovoljiti potrebe povezane sa turizmom na ciljanim lokalitetima, - Uključiti lokalno stanovništvo na obezbjeđenju ekološki proizvedene hrane, - Istovremeno zadovoljavanje potreba svih ljubitelja prirode, koji bi svoje edukativne, didaktičke, naučno-istraživačke, rekreativne i druge potrebe i svrhe zadovoljili na ovom lokalitetu bogatom florom i faunom. 	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Izrada geosnimaka i ocrtavanje terena	Općina Hadžići sa partnerima	2017-2018. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama izvršit će se odabir izvođača	2017 – 2021. godina
Izvođenje građevinskih radova u skladu sa tenderom	Izvođač radova	2017 – 2021. godina
Mobilijar i ostali potrebni sadržaji	Općina Hadžići sa partnerima	2017 – 2021. godina
Turistička signalizacija	Općina Hadžići sa partnerima	2017 – 2021. godina
Izrada promotivnog materijala	Općina Hadžići sa partnerima	2017 – 2021. godina
BROJ KRAJNJIH KORISNIKA PROJEKTA	Svi zainteresovani ljubitelji prirode, kako iz Kantona, tako i šire	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	900.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
KANTON SARAJEVO	300.000,00 KM	
OPĆINA HADŽIĆI	600.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 9.

PODRUČJE	OPĆINA HADŽIĆI KANTONA SARAJEVO FEDRACIJA BiH	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjedenje uslova za razvoj privrede	
OPERATIVNI CILJ	Podrška razvoju poljoprivrede	
PROJEKAT	Razvoj poljoprivrede	
LOKACIJA	općina Hadžići	
KRATAK OPIS PROJEKTA	Osigurati još efikasniji sistem poticaja u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, harmoniziran sa poticajima drugih nivoa vlasti. Obezbijediti kvalitetniju organizaciju poljoprivredne proizvodnje na području općine. Pojačati poticaj njenom razvoju i poljoprivrednim proizvođačima, obezbijediti uslove za promociju i prodaju domaćih proizvoda, te za tu namjenu obezbijediti Prodajni prostor u centru Hadžića.	
CILJ PROJEKTA	Pružiti punu podršku razvoju poljoprivrede na području općine Hadžići	
OČEKIVANI REZULTATI	U saradnji sa drugim nivoima vlasti i nevladinim organizacijama podržati plasteničku proizvodnju i obnovu stočnog fonda, te nastaviti sa davanjem poticaja iz budžeta Općine Hadžići.	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Uz odgovarajuću podršku učesnika u implementaciji i održavanju projekta, moguće je trajno zadovoljiti potrebe povezane sa turizmom na ciljanim lokalitetima, u smislu proizvodnje ekološki zdrave hrane. Učešće lokalnog stanovništva na obezbjedenju ekološki proizvedene hrane.	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Uspostavljanje kontakata sa nevladinim organizacijama	Općina Hadžići	2017-2021. godina
Raspisivanje javnih poziva	Općina Hadžići	2017-2021. godina
Monitoring i evaluacija	Komisija za podršku poljoprivredi	2017-2021. godina
BROJ KRAJNJIH KORISNIKA PROJEKTA	Poljoprivredni proizvođači sa područja općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	1.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
DONATORI/NVO	500.000,00 KM	
OPĆINA HADŽIĆI	500.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 10.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izgradnja infrastrukture	
OPERATIVNI CILJ	Izgradnja infrastrukturnih objekata za snabdijevanje pitkom vodom	
PROJEKAT	Poboljšanje vodosnabdijevanja na području općine Hadžići	
LOKACIJA	Područje općine Hadžići	
KRATAK OPIS	Nastavak izgradnje vodovodnih sistema na području mjesnih zajednica Općine Hadžići. Nastavak istražnih radova sa ciljem ispitivanja dodatnih mogućnosti za povećanje vodosnabdijevanja područja Hadžića, Pazarića i Tarčina, na način kako je to već urađena za ispitivanje mogućnosti za poboljšanje vodosnabdijevanja područja Hadžića prema naselju Tinohovo i Bare.	
CILJ PROJEKTA	Poboljšavanje vodosnabdijevanja na području općine Hadžići	
OČEKIVANI REZULTATI	Poboljšanje uslova života i podizanje higijenskih uslova na veći nivo	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu podizanje uslova za život i neprekidno snabdjevanje pitkom vodom	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI JKP „Komunalac“ d.o.o. Hadžići	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	Odabrani izvođač	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Stanovništvo šireg područja općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	5.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	3.000.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO	2.000.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 11.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izgradnja infrastrukture	
OPERATIVNI CILJ	Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija putne infrastrukture	
PROJEKAT	Asfaltiranje i rekonstrukcija lokalnih puteva	
LOKACIJA	Naselja općine Hadžići	
KRATAK OPIS	<p>Nastavak izgradnje i asfaltiranja lokalnih puteva na području općine Hadžići (M17-Miševići, Ušivak, Hadželi ulica prema Donjim Hadžićima, ulica XII Hercegovačka, put prema Igmanu, stari M17 kroz Gradac, završetak puta Kahrimani – Ljubovčići, put kroz naselje Kahrimani, nastavak rekonstrukcije Bjelašničke ulice kroz Pazarić, ulica kroz naselje Resnik, put za Deoviće, Doljani, Dragovići, Osenik, put Kazina bara – Vilovac, putevi u MZ Luke, put Tarčin-Gornja Bioča, put prema naselju Korča, MZ Trzanj, MZ Raštelica i MZ Tarčin)</p> <p>Projektom će se tretirati i rekonstrukcija i izgradnja mostova (na putu Tarčin-Gornja Bioča, most u PC Zujevina, te određeni manji pločasti i cjevasti propusti na predmetnim putevima).</p>	
CILJ PROJEKTA	Poboljšavanje putne infrastrukture na području općine Hadžići	
OČEKIVANI REZULTATI	Poboljšanje saobraćajne infrastrukture	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu podizanje bezbjednosne strukture puteva i podizanje nivoa zadovoljstva stanovništva	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI KANTON SARAJEVO	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	Izabrani zvođač u skladu sa ZJN BiH	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Stanovništvo šireg područja općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	5.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	2.500.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO	2.000.000,00 KM	
FEDERACIJA BiH	500.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 12.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izgradnja infrastrukture	
OPERATIVNI CILJ	Nastavak izgradnje gasne mreže	
PROJEKAT	Izgradnja gasne mreže na području općine Hadžići	
LOKACIJA	područje općine Hadžići	
KRATAK OPIS PROJEKTA	Izgradnja gasnih instalacija na području MZ Miševići i proširenje postojeće instalacije u MZ Hadžići i MZ Žunovnica u skladu sa potrebama i zahtjevima građana i privrednih subjekata.	
CILJ PROJEKTA	Obezbijediti ekološki prihvatljivije vidove zagrijavanja objekata i proizvodnih kapaciteta.	
OČEKIVANI REZULTATI	Poboljšanje uslova življenja na prostoru općine Hadžići.	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu obezbjeđenje alternativnih, ekološki prihvatljivijih načina zagrijavanja, što će doprinijeti poboljšanju energetske efikasnosti na području općine Hadžići.	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI KJKP „SARAJEVOGAS“ d.o.o. Sarajevo	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama, odabrat će se izvođač i u koordinaciji sa „Sarajevogasom“ d.o.o. Sarajevo	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	cca 8.000 stanovnika općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	1.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	500.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO	500.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 13.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izgradnja infrastrukture	
OPERATIVNI CILJ	Izgradnja ostale infrastrukture (električna, energija, PTT usluge, javna rasvjeta itd.)	
PROJEKAT	Izgradnja i rekonstrukcija javne rasvjete	
LOKACIJA	Mjesne zajednice sa područja općine Hadžići	
KRATAK OPIS PROJEKTA	Izgradnja javne rasvjete na područjima koja do sada nisu imala javnu rasvjetu, i obnova/rekonstrukcija dotrajale javne rasvjete uvođenjem LED rasvjete.	
CILJ PROJEKTA	Osvjetljenje kompletnog naseljenog područja općine Hadžići	
OČEKIVANI REZULTATI	Poboljšanje uslova življenja na prostoru općine Hadžići	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu bezbjedonosni aspekt, slobodnije kretanje stanovništva i bolji uslovi života	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama, odabrat će se izvođač	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	cca 24.000 stanovnika općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	1.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	800.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO	200.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 14.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izgradnja infrastrukture	
OPERATIVNI CILJ	Odvođenje otpadnih voda	
PROJEKAT	Izgradnja fekalne kanalizacije sa pratećim postrojenjima na području općine Hadžići	
LOKACIJA	Područje općine Hadžići	
KRATAK OPIS	Nastavak izgradnje kanalizacionih sistema na području mjesnih zajednica Općine Hadžići. Priključak šireg područja Pazarića na izgrađeni glavni kolektor. Na širem području Tarčina početi sa izgradnjom isprojektovane fekalne kanalizacije do lokacije prečistača u blizini Bijele rijeke. Izgraditi fekalnu kanalizacije u naselju Miševići krak prema Binježevu u krak prema Gladnom polju, te nastaviti sa izgradnjom kanalizacije u MZ Hadžići, MZ Donji Hadžići, MZ Binježevo, MZ Grivići.	
CILJ PROJEKTA	Poboljšavanje zdravstvenih i ekoloških uslova života na području općine Hadžići	
OČEKIVANI REZULTATI	Poboljšanje uslova života i podizanje higijenskih uslova na veći nivo	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu podizanje uslova za život i prestanka zagađenja vodotoka na području općine Hadžići	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI JKP „Komunalac“ d.o.o. Hadžići	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	Odabrani izvođač	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Stanovništvo šireg područja općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	15.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	10.000.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO	5.000.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 15.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izgradnja infrastrukture	
OPERATIVNI CILJ	Regulacija korita rijeka i potoka na području općine	
PROJEKAT	Regulacija vodotoka	
LOKACIJA	Područje općine Hadžići	
KRATAK OPIS	Nastavak izgradnje regulacije korita rijeka i potoka na području općine Hadžići na širem području naselja Tarčin i okolnih naselja, širem području naselja Pazarić i okolnih naselja, te širem području grada Hadžića, Binježeva i okolnih naselja.	
CILJ PROJEKTA	Smanjenje poplavnog djelovanja i uticaja na javnu i privatnu imovinu na području općine Hadžići	
OČEKIVANI REZULTATI	Poboljšanje uslova života i podizanje higijenskih uslova na veći nivo	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu stvaranje boljih uslova za život	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	Odabrani izvođač	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Stanovništvo šireg područja općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	2.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	500.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO	1.500.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 16.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Izgradnja infrastrukture	
OPERATIVNI CILJ	Obezbjediti uslove za kvalitetno održavanje ekosistema i deminiranje	
PROJEKAT	Deminiranje područja zagađenog MES-om i NUS-om	
LOKACIJA	Ugrožena područja općine Hadžići	
KRATAK OPIS PROJEKTA	U skladu sa raspoloživim budžetskim sredstvima pristupiti deminiranju područja općine, koja su zagađena minama, s obzirom da je značajan dio općine predstavljao liniju razdvajanja sa agresorima u proteklom ratu.	
CILJ PROJEKTA	Stvaranje sigurnijih uslova za život građana	
OČEKIVANI REZULTATI	Poboljšanje uslova življenja na prostoru općine Hadžići na područjima koja su ugrožena od MES-a i NUS-a	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu bezbjedonosni aspekt, slobodnije kretanje stanovništva i bolji uslovi života	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI I NADLEŽNE INSTITUCIJE	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	U skladu sa zakonskim procedurama	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama, odabrat će se izvođač	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	cca 10.000 stanovnika općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	1.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	800.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO DRUGE VLADINE I NEVLADINE ORGANIZACIJE	200.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 17.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjeđenje uslova za primjenu standarda životne okoline	
OPERATIVNI CILJ	Realizacija planskih zadataka utvrđenih LEAP-om	
PROJEKAT	Izrada i implementacija novog LEAP-a Općine Hadžići	
LOKACIJA	općina Hadžići	
KRATAK OPIS PROJEKTA	U saradnji sa nadležnim institucijama i na osnovu Kantonalnog ekološkog akcionog plana izraditi Lokalni ekološki akcioni plan općine Hadžići, koji će biti sastavni dio ove Strategije razvoja općine Hadžići za period 2017-2012. godina.	
CILJ PROJEKTA	Izrada dokumenta LEAP Općine Hadžići i provedba istog	
OČEKIVANI REZULTATI	Povećana zaštita životne sredine i smanjenje i zabrana divljih deponija	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu ekološki prihvatljiviji uslovi života	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Nadležna općinska Služba	2017 – 2021. godina
Pružanje usluge	U skladu sa Zakonskom procedurom	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	cca 24.000 stanovnika općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	200.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	200.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 18.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjedenje uslova za poboljšanje društvenog standarda	
OPERATIVNI CILJ	Poboljšanje zdravstvene zaštite građana	
PROJEKAT	Poboljšanje energetske efikasnosti Centralnog objekta Doma zdravlja u Hadžićima	
LOKACIJA	Hadžići	
KRATAK OPIS PROJEKTA	Poboljšanje energetske efikasnosti Centralnog objekta Doma zdravlja u Hadžićima	
CILJ PROJEKTA	Racionalizacija troškova potrošnje energije, ušteda budžetskih sredstava, smanjenje emisija zagađujućih materija u zraku	
OČEKIVANI REZULTATI	Poboljšana energetska efikasnost	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	- OJ Dom zdravlja Hadžići - UNDP - Općina Hadžići	2017 – 2018. godina
Odabir izvođača radova	UNDP i Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo	2017 – 2018. godina
Izvođenje radova	Odabrani izvođač	2017 – 2018. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	10.000 potencijalnih pacijenata - stanovnika Općine Hadžići 104 uposlenika Doma zdravlja Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	cca 289.155,23 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	88.121,31 KM	
KANTON SARAJEVO – MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA, GRAĐENJA I ZAŠTITE OKOLIŠA I UNPD (U OKVIRU PROJEKTA „ZELENI EKONOMSKI RAZVOJ“)	201.033,92 KM	

PROJEKAT BROJ 19.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjeđenje uslova za poboljšanje društvenog standarda	
OPERATIVNI CILJ	Poboljšanje uslova u oblasti obrazovanja	
PROJEKAT	Poboljšavanje uslova za provođenje aktivnosti u ustanovama predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja	
LOKACIJA	općina Hadžići	
KRATAK OPIS	Rekonstrukcija unutrašnjeg i vanjskog dijela ustanova (izgradnja lifta, zamjena stolarije, krovova, poboljšanje energetske efikasnosti,...). Nabavka učila i pomagala, te druge potrebne opreme.	
CILJ PROJEKTA	Poboljšavanje uslova predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja na području općine Hadžići	
OČEKIVANI REZULTATI	Poboljšanje uslova obrazovanja na prostoru općine Hadžići	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu stvaranje boljih uslova za obrazovanje djece i mladih	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI KANTON SARAJEVO DONATORI	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	Odabrani izvođač	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Djeca i učenici sa područja Hadžića	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	2.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	500.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO	500.000,00 KM	
DONATORI	1.000.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 20.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjeđenje uslova za poboljšanje društvenog standarda	
OPERATIVNI CILJ	Poboljšanje uslova u oblasti obrazovanja	
PROJEKAT	Poboljšanje uslova obrazovanja u oblasti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja (formalno i neformalno obrazovanje)	
LOKACIJA	općina Hadžići	
KRATAK OPIS	<p>Permanentno pomagati porodicama slabog imovnog stanja u opremanju djece u školu i njihovom školovanju, osigurati prevoz učenika u školu tamo gdje nema organizovanog javnog prevoza.</p> <p>U oblasti neformalnog obrazovanja nastaviti sa realizacijom projekata edukacije kroz razne kurseve, seminare i radionice te iste obogatiti novim sadržajima, a posebno podržavati projekte edukacije mladih kroz kurseve stranih jezika (engleski, njemački, turski) i rada na računaru, finansirati projekte prevencije upotrebe droga, maloljetničke delikvencije, maloljetničkog kockanja itd.</p> <p>Obezbijediti povećanje iznosa sredstava za đачke i studentske stipendije, stipendije odličnim učenicima slabog imovnog stanja, te sredstava učenicima generacije, u svrhu pomoći mladima, kontinuirano obezbjeđivati uslove i sredstva za obavljanje stažiranja svršenih studenata sa područja općine Hadžići.</p> <p>U okviru objekta Centra za ekonomsko osnaživanje žena formirati Centar za podršku djeci i mladima sa poteškoćama u razvoju.</p>	
CILJ PROJEKTA	Poboljšavanje uslova predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja na području općine Hadžići	
OČEKIVANI REZULTATI	Poboljšanje uslova obrazovanja na prostoru općine Hadžići	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu stvaranje boljih uslova za obrazovanje djece i mladih	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI KANTON SARAJEVO DONATORI	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	Odabrani izvođač	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Djeca i učenici sa područja Hadžića	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	500.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	500.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 21.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjeđenje uslova za poboljšanje društvenog standarda	
OPERATIVNI CILJ	Poboljšanje uslova u oblasti kulture	
PROJEKAT	Centar za ekonomsko osnaživanje žena	
LOKACIJA	MZ Hadžići	
KRATAK OPIS PROJEKTA	Stvaranje prostornih uslova za edukativne, kulturne i druge namjenske sadržaje – nepostojanje adekvatnog prostora za ove sadržaje	
CILJ PROJEKTA	Obezbjeđenje prostora i uslova za zadovoljavanje potreba kulturnog i edukativnog uzdizanja	
OČEKIVANI REZULTATI	Obezbjeđen adekvatan prostor, razvoj infrastrukture od značaja za općinu i poboljšanje društvenog standarda. Obezbjeđen prostor na području općine Hadžići za sve zainteresovane interesne grupe kada su u pitanju korištenje resursa Edukativnog centra.	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Projekat opravdan potrebom obezbjeđenja prostornih uslova za kulturne, edukativne i druge društveno-korisne sadržaje	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	Općina Hadžići	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići TIKA	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	Odabrani izvođač	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Građani Općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	1.500.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	500.000,00 KM	
BRATSKA OPĆINA IZ REPUBLIKE TURSKE	1.000.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 22.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjeđenje uslova za poboljšanje društvenog standarda	
OPERATIVNI CILJ	Poboljšanje uslova u oblasti sporta	
PROJEKAT	Izgradnja sportskih ploha	
LOKACIJA	Mjesne zajednice na području općine Hadžići	
KRATAK OPIS PROJEKTA	<p>Stvaranje prostornih uslova za rekreativne aktivnosti i sport – nepostojanje adekvatnog prostora za ove sadržaje.</p> <p>Stvoriti uslove da svaka mjesna zajednica ima sportski teren.</p> <p>Završiti izgradnju sportskih terena sa pratećim sadržajima u MZ Budmolići, MZ Grivići, MZ Trzanj, te izgraditi sportske plohe u mjesnim zajednicama: Miševići, Donji Hadžići, Žunovnica, Drozgometva, Mokrine, PAzarić, Osenik, Tarčin i Duranovići.</p> <p>Kroz projekat pored sportskih ploha izgraditi i prateće mobilijare za djecu u mjesnim zajednicama, a sagledati i mogućnost izgradnje istih i u sklopu javnih ustanova.</p>	
CILJ PROJEKTA	Obezbjeđenje prostora i uslova za zadovoljavanje potreba rekreativnih i sportskih aktivnosti za djecu i mlade.	
OČEKIVANI REZULTATI	<p>Obezbjeđen adekvatan prostor, razvoj infrastrukture od značaja za općinu i poboljšanje društvenog standarda.</p> <p>Svaka mjesna zajednica bar jedan sportski teren.</p>	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Projekat opravdan potrebom obezbjeđenja prostornih uslova za sportsko-rekreativne i druge društvene korisne sadržaje	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	Općina Hadžići	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	Odabrani izvođač	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Građani Općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	600.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	600.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 23.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Obezbjeđenje uslova za poboljšanje društvenog standarda	
OPERATIVNI CILJ	Poboljšanje uslova u oblasti sporta	
PROJEKAT	Izgradnja zatvorenog bazena	
LOKACIJA	MZ Hadžići	
KRATAK OPIS PROJEKTA	Stvaranje prostornih uslova za rekreativne aktivnosti i sport – nepostojanje adekvatnog prostora za ove sadržaje	
CILJ PROJEKTA	Obezbjeđenje prostora i uslova za zadovoljavanje potreba rekreativnih i sportskih aktivnosti	
OČEKIVANI REZULTATI	Obezbjeđen adekvatan prostor, razvoj infrastrukture od značaja za općinu i poboljšanje društvenog standarda. Obezbjeđen prostor na području općine Hadžići za učenike u svrhu provedbe projekta „Škola plivanja“, te za redovnu nastavu tjelesnog i zdravstvenog odgoja.	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Projekat opravdan potrebom obezbjeđenja prostornih uslova za sportsko- rekreativne i druge društvene korisne sadržaje	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Prikupljanje potrebne dokumentacije	Općina Hadžići	2017 – 2021. godina
Odabir izvođača radova	Komisija za javne nabavke općine Hadžići	2017 – 2021. godina
Izvođenje radova	Odabrani izvođač	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Građani Općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	3.000.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	1.000.000,00 KM	
KANTON SARAJEVO	2.000.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 24.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Odgovorna i efikasna lokalna uprava	
OPERATIVNI CILJ	Implementacija odredaba Standarda ISO 9001:2008 i uvođenje Standarda ISO 9001:2015	
PROJEKAT	Održavanje Standarda upravljanja kvalitetom ISO 9001:2008 i uvođenje ISO 9001:2015	
LOKACIJA	Jedinstveni općinski organ uprave Općine Hadžići	
KRATAK OPIS	S obzirom da je Općina Hadžići 2006. godine uvela istem upravljanja kvalitetom ISO 9001:2000, potom ISO 9001:2008, a isti važi do 15.09.2018., godine pristupiti će se uvođenju ISO 9001:2015.	
CILJ PROJEKTA	Poboljšavanje usluga građanima općine Hadžići i drugim interesnim strankama	
OČEKIVANI REZULTATI	Uvođenje sistema ISO 9001:2015 uz prethodno održanje ISO 9001:2008.	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu stvaranje boljih uslova za pružanje usluga građanima	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Izrada potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI Odbor za kvalitet	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Korisnici usluga organa uprave općine Hadžići	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	50.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	50.000,00 KM	

PROJEKAT BROJ 25.

PODRUČJE	KANTON SARAJEVO OPĆINA HADŽIĆI	
STRATEŠKO OPREDJELJENJE	Odgovorna i efikasna lokalna uprava	
OPERATIVNI CILJ	Upravljanje projektom (razvijanje kapaciteta lokalne zajednice)	
PROJEKAT	Poboljšanje efikasnosti javne uprave	
LOKACIJA	Jedinstveni općinski organ uprave Općine Hadžići	
KRATAK OPIS	Kroz sistematizaciju Jedinstvenog općinskog organa uprave Općine Hadžići izvršiti rekonstrukciju organizacionih jedinica i eventualno formirati nove organizacione jedinice sa ciljem poboljšanja usluge za poduzetnike, te otklanjanje administrativnih barijera i ubrzavanje procedura za domaća i strana ulaganja pravnih i fizičkih lica koja žele investirati na ovom području. Izraditi i investicijski vodič za poduzetnike koji će sa ostalim korisnim podacima biti dostupan i na web stranici Općine Hadžići.	
CILJ PROJEKTA	Poboljšavanje usluga investitorima i drugim interesnim stranama	
OČEKIVANI REZULTATI	Zadovoljni domaći i strani investitori uslugom administracije	
OPRAVDANOST PROJEKTA	Opravdano sa više aspekata, a u prvom redu stvaranje boljih uslova za privredni rast i razvoj	
REALIZACIJA PROJEKTA I STEPEN PRIPREMLJENOSTI DOKUMENTACIJE		
AKTIVNOSTI	NOSIOCI AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR
Izrada potrebne dokumentacije	OPĆINA HADŽIĆI	2017 – 2021. godina
Broj krajnjih korisnika projekta	Korisnici usluga organa uprave općine Hadžići (poduzetnici i građani)	
FINANSIJSKA PROCJENA REALIZACIJE PROJEKTA	60.000,00 KM	
IZVORI FINANSIRANJA		
OPĆINA HADŽIĆI	60.000,00 KM	